

Johanna Laitila

Ettette lähtis peräs?

Osallistava musiikkielämys päiväkodeille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi YAMK

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

3.5.2013

Tekijä	Johanna Laitila
Otsikko	Ettette lähtis peräs?
Sivumäärä	Osallistava musiikkielämys päiväkodeille 60 sivua + 3 liitettä
Tutkinto	Musiikkipedagogi YAMK
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi
Ohjaaja(t)	Annu Tuovila, MuT
<p>Projektini tarjoaa innostavan ja osallistavan musiikki- ja taide-elämyksen alle kouluikäisille lapsille. Toteutin projektini yhteistyössä Kajaanin varhaiskasvatuksen ja Kainuun sotilassoittokunnan kanssa. Tavoitteenani oli luoda osallistava konsertti alle koulu-ikäisille lapsilla ja sen avulla antaa musiikillisia työkaluja ja innostavia kokemuksia osallistavasta taidekasvatuksesta varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Pidemmän aika välin tavoitteena voidaan pitää musiikkikasvatuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittämistä alueellamme.</p> <p>Projektini koostui kahdesta osiosta: päiväkodeissa pidetyistä musiikkituokioista ja konsertista. Kaikki Kajaanin päivähoitopiirin kuuluvat lapset saivat kutsun konserttiretkelle ja arvalla valituille seitsemälle päiväkodille järjestettiin ”ennakkomaistiais” konsertista sisältävä musiikkituokio. Lähtökohtani oli että lapset voivat osallistua mahdollisimman paljon taito- ja tietotasostaan huolimatta musisointiin niin musiikkituokioissa kuin konserttissakin. Loin yhdenlaisen esimerkin siitä, miten musiikkikasvatusta voidaan toteuttaa eri ammattiryhmien yhteistyöllä. Näen tällaisen toiminnan piristävän ja kehittävän yhteistyötä päiväkotien ja musiikin ammattilaisten välillä sekä innostavan musiikin käyttämiseen ja siitä nauttimiseen. Yhteistyöllä puolestaan lisätään lasten ja nuorten innostusta ja harrastamista musiikin parissa sekä luodaan toimintamalleja, joilla voidaan jatkossa antaa alle kouluikäisille lapsille tasavertainen mahdollisuus harrastaa musiikkia.</p> <p>Palaute osoitti, että projekti oli onnistunut: Se oli innostanut sekä lapsia että aikuisia musisointiin. Kaiken kaikkiaan projekti koettiin myönteisenä ja avartavana kokemuksena ja yhteistyötahot kertoivat jatkossa mielellään panostavansa vastaavanlaisen toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen.</p>	
Avainsanat	varhaisiän musiikkikasvatus, osallistava taidekasvatus, yleisötyö, pedagoginen johtaminen, projektijohtaminen, konsertti

Author	Johanna Laitila
Title	Participatory Concert for Nurseries
Number of Pages	60 pages + 3 appendices
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music pedagogy
Instructor	Annu Tuovila, DMus
<p>My research and development project offers an example of music education opportunities in early childhood education. With my project, I would like to highlight the joy of musical interests, opportunities and benefits. Music education supports the child's overall development and improves the learning conditions. Music gives a great deal of joy and experiences in everyday life. I think that music playgroup activities should receive more attention in our region. I feel that music playgroup activities do not reach the families in our region. My objectives were inspiring nursery teachers to collaborate and use music in early childhood education in Kajaani. My long-term goal is to integrate my own professional skills into nursery. I tried to inspire the teachers by activating them and the children to make music.</p> <p>My project consisted of two parts: musical moments in the nursery and a concert. The music of my project consisted of both classical music and children's songs. The musical moment served as a teaser for the concert. I brought music to children in their familiar environment. I visited seven nurseries and there were about sixty babies, toddlers and preschoolers, came to each musical moment. A military band accompanied the concert and children participated in the audience from their own seats.</p> <p>The project was interesting and its target group and objectives were very important. The nursery staff hoped for a continuation of our collaboration. They said that the musical moments gave them a lot of ideas to use music in their own work and after the project, making music has increased in many of the nurseries. It inspired me to think about and develop collaboration. Nursery staff hoped for workshops and training courses in organization music education.</p>	
Keywords	Music education, participatory art education, audience education, pedagogical leading, project management, concert, children

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lähtökohdat	3
2.1	Projektin tavoitteet	3
2.2	Aineisto	4
3	Ammatillinen oppiminen yhteistyössä	6
3.1	Ammatti-identiteetin ja asiantuntijuuden muotoutuminen	6
3.2	Uusia verkostoja luomassa	9
3.3	Heittäytyvä vuorovaikutus	10
3.4	Yhdessä rakennettu yleisötyö	12
3.5	Musiikkikasvatuksen mahdollisuudet päiväkodeissa	14
4	Musiikki voimavaraksi varhaislapsuudesta	18
4.1	Musiikin ja lapsen kehityksen yhteydestä	18
4.2	Käyttämäni musiikilliset työtavat	19
4.3	Taideintegraatio ja tarinallisuus musiikkikasvatuksessa	21
4.4	Osallistaminen	24
5	Toimintaympäristön kuvaus	26
5.1	Taiteen voimaa Kainuussa	27
5.2	Musiikkia päiväkodeissa	28
6	Toiminnan kuvaus	30
6.1	Yhteistyötahot ja projektin rakentaminen	30
6.2	Musiikkituokiot päiväkodeissa	32
6.3	Konserttijärjestelyt	40
7	Tulokset	46
7.1	Musiikkituokiot	49
7.2	Konsertti	52
8	Kehittämisehdotukset	54
9	Pohdinta	57
	Lähteet	61

Liitteet

Liite 1: Musiikkituokion kysely

Liite 2: Kirje päiväkodeille

Liite 3: Piirtämäni kuva projektistani

1 Johdanto

Halusin tarjota mieleenpainuvan ja innostavan musiikkielämyksen lapsille omalla kotiseudullani. Niinpä päätin järjestää osallistavan konsertin Kainuussa. Konserttini kohderyhmäksi valikoituivat päiväkotikäiset lapset. Kajaanin varhaiskasvatuksen piiri ja Kainuun Prikaatin Sotilassoittokunta olivat mukana toteuttamassa musiikki- ja taide-elämystä lapsille. Projektini koostui kahdesta osiosta: päiväkodeissa pidetyistä musiikkituokioista ja konsertista.

Päiväkotiryhmien valmistautuminen konserttiin alkoi vierailustani päiväkodeissa. Kajaanissa on yhteensä 17 päiväkotia, joten käytännön syistä jouduin valitsemaan musiikkituokion kohteeksi päiväkodeista noin puolet. Arvalla valituille seitsemälle päiväkodille järjestin ”ennakkomaistiais” konsertista sisältävän musiikkituokion. Musiikkituokioon saivat osallistua kaikki halukkaat valitusta päiväkodista tilojen ja sen hetkisten mahdollisuuksien mukaan. Musiikkituokiot sisälsivät konsertissa kuultavaa musiikkia. Käytin musiikkituokioissani mahdollisimman paljon eri musiikillisia työtapoja; laulua, loruilua, liikuntaa, kuuntelua ja soittoa. Pitämieni musiikkituokioiden tarkoituksena oli siis herättää entisestään kiinnostusta tulevaan konserttiin ja tuoda konsertissa kuultavaa musiikkia lasten lähelle, tuttuun ympäristöön. Tuokio myös tarjosi päiväkodin henkilökunnalle uusia ideoita musiikin käyttämiseen työssään.

Kaikkien Kajaanin varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvien lasten oli mahdollista osallistua Kaukametsän konserttiin 22.2.2013. Konserteja pidettiin kolme kappaletta, sillä kaikki eivät mahdu yhdellä kertaa konserttisaliin. Yksi tärkeimmistä lähtökohdista konsertin järjestämiselle oli, että yleisö pääsi osallistumaan konserttiin mahdollisimman monipuolisesti omalta paikaltaan; laulamalla, leikkimällä, soittamalla ja kuuntelemalla.

Projektini musiikki koostui niin klassisesta kuin lastenmusiikistakin. Klassiseksi musiikiksi valitsin Camille Saint - Saënsin *Eläinten karnevaali* ja lastenlauluiksi valitsin sekä perinteisiä, kaikille ennestään tuttuja että vähän uudempia, harvemmin kuultuja lastenlauluja. Rakensin tapahtumasta myös visuaalisesti näyttävän. Halukkaat päiväkodit piirsivät ja maalasivat kuvia konsertin teemasta poimituilla aiheilla, joita sitten käytettiin osaltaan elävöittämään konserttia. Näin myös ne päiväkodit, joille ei ”ennakkomaistiais konsertista” - musiikkituokiota ollut mahdollista järjestää, pääsivät konkreettisemmin odottamaan itse konserttia.

Projektini yhdisti eri-ikäisiä musiikin ystäviä: lapsia, päiväkodin henkilökuntaa ja ammattimuusikoita. Tällainen toiminta piristää ja kehittää yhteistyötä päiväkotien ja musiikin ammattilaisten välillä sekä innostaa musiikin käyttämiseen ja siitä nauttimiseen normaalissa arjessa. Yhteistyöllä puolestaan lisätään lasten ja nuorten innostusta ja harrastamista musiikin parissa sekä annetaan toimintamalleja, joilla voidaan jatkossa luoda alle kouluikäisille tasavertaiset mahdollisuudet harrastaa musiikkia. Toiminnallani pyrin myös virkistämään musiikkileikkikoulutoimintaa alueella ja lisäämään musisointia lasten päivähoidon yhteydessä.

Luvussa kaksi kerron projektini tarkoituksesta, sen tavoitteista ja aineiston keruusta. Luvuissa kolme ja neljä esittelen työlleni tärkeitä lähtökohtia. Luku kolme käsittelee projektin mahdollistamaa ammatillista oppimista. Käsittelen projektiini vahvasti liittyviä aihepiirejä, kuten heittäytyvän vuorovaikutuksen, verkostoitumisen ja yleisötyön. Luvussa neljä tarkastelen projektini lähtökohtia lasten musiikin kokemisen ja oppimisen kannalta kertoen käyttämästäni työtavoista, taideintegraatiosta, tarinallisuudesta ja osallistettavuudesta. Toimintaympäristöäni kuvaan luvussa viisi ja luvussa kuusi kerron projektini toteutuksesta. Projektini tuloksista ja työn aikana heränneistä ajatuksista sekä kehittämis ehdotuksista kerron luvuissa 7 ja 8.

2 Lähtökohdat

Miksi tarvitsemme musiikkikasvatusta ja mihin sillä pyrimme? Huomaan usein keskustelevani tällaisista aiheista. Taloustilanne on pakottanut supistamaan ja rajoittanut musiikin tarjontaa kaikkialla. Samaan aikaan olemme huolestuneita lasten ja nuorten fyysisestä jaksamisesta ja hyvinvoinnista. Tässä muutamia asioita, jotka innoittivat minua suunnittelemaan ja toteuttamaan tämän projektin, toiminnallisen opinnäytetyön.

Olen koulutukseltani varhaisiän musiikkipedagogi. Olen työskennellyt Kainuun musiikkiopistossa musiikkileikkikoulun opettajan viransijaisena kaksi vuotta. Tämän lisäksi toimin freelancer-muusikkona. Olen saanut työskennellä musiikin kanssa hyvin monimuotoisesti, niin pedagogina kuin esiintyvänä taiteilijana. Opiskelujeni ja työni ohella olen jo useamman vuoden ajan järjestänyt monenlaisia lasten konsertteja, pieniä ja hieman suurempia, Kainuussa. Tällä projektillani haluan kuitenkin lähestyä yhä suurempaa joukkoa, sillä olen liian usein huomannut työurani aikana, kuinka musiikkileikkikoulutoiminta sen iloineen, hyötyineen ja mahdollisuuksineen on loppujen lopuksi hyvin harvojen tiedossa. Koen, että vain harvat lapset ovat tavoitteellisen musiikkikasvatuksen piirissä alueellamme, ehkä vahingossakin. Minulle tärkeää musiikkikasvatuksessa on lasten, nuorten ja ammattimuusikoiden yhteistyö sekä kaikenlainen luova vuorovaikutus ja taiteen monimuotoisuus. Tässä luvussa kerron projektini tarkoituksesta ja tavoitteista sekä selvennän, mistä koostuu aineistoni, jonka avulla tarkastelen tavoitteiden saavuttamista ja työni tuloksia.

2.1 Projektin tavoitteet

Tavoitteenani on luoda ja toteuttaa osallistava konsertti alle kouluikäisille lapsille, sen avulla antaa musiikillisia työkaluja varhaiskasvatuksen henkilökunnalle ja näin rohkaista heitä musiikin käytön lisäämiseen lasten kasvatuksessa. Yhdessä tekemisen kautta projektini tarjoaa ideoita musiikin käyttämiseen ja innostavia kokemuksia osallistavasta taidekasvatuksesta.

Pidemmän ajan tavoitteena voidaan pitää musiikkikasvatuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittämistä. Pyrin innostamaan ammatillisia sidosryhmiä siihen, että musisoinnin mahdollisuus ja musiikkikasvatus olisivat tasavertaisesti tarjolla kaikille lapsille. Ajatukseni on, että musiikkihetkien ja konsertin myötä saadut musiikkikasvatuksessa käytettävät uudet ja vanhat menetelmät siirtyisivät ajan myötä niin varhaiskasvatuksen, musiikkiopiston, perheiden kuin muidenkin lasten kanssa työskentelevien arkeen.

Tämän lisäksi musiikkileikkikoulutoiminnan tulisi mielestäni saada arvoisensa huomio alueellamme.

Musiikki on kaikkien omaisuutta. Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus ja mahdollisuus musiikin tuomaan mielihyvään, nautintoon, toiminnallisuuteen ja yksilöllisiin fantasia-maailmoihinsa edellytystensä mukaisesti. Musiikin vaikutusalueen voidaan sanoa olevan hyvin laaja ja moniulotteinen. Musiikki edistää kokonaisvaltaista kehitystä ja rikastuttaa persoonallisuuden kaikkia osa-alueita. (Ruokonen 2000, 73.) Haluan muistuttaa ja kertoa työlläni mahdollisimman monelle musiikkiharrastuksen iloista, mahdollisuuksista ja hyödyistä. Toivoisin voivani osaltani todistaa, että musiikki on tärkeää ja hyödyllistä lapsille. Mielestäni musiikin tulisi kuulua yhä useamman lapsen arkeen ja musiikkiharrastuksen mahdollisuuden olla kaikille lapsille tarjolla tasavertaisesti. Päiväkoti on kodin ohella lapselle keskeisin oppimisympäristö varhaisiän kasvuvuosien ajan, jo tämän vuoksi näkisin ammattitaitoisen musiikkileikkikoulutoiminnan tärkeänä osana päiväkotitoimintaa.

Lapsen kokonaisvaltaista kehitystä tukevan musiikkikasvatuksen toteutukseen tarvitaan ammattitaitoista tietoa, taitoa ja aikaa. Monipuolinen varhaisiän musiikkikasvatus koostuu laulamisesta, soittamisesta, kuuntelemisesta ja liikkumisesta. Näihin musiikin työtapoihin voi yhdistää myös muita taiteen aloja, kuten draamaa, improvisaatiota sekä sana- ja kuvataidetta. Kaikkea tätä käytän mahdollisuuksien mukaan projektissani, niin musiikkituokioissa kuin konserttissakin.

Projektini on moniulotteinen ja kokoaa yhteen eri-ikäisiä ja eri-tasoisia musiikin käyttäjiä, niin ammattilaisia ja harrastelijoita kuin ihmisiä, joille musiikki kuuluu vain satunnaisesti elämään esimerkiksi median välityksellä ja juhlatilanteissa. Projektissani lapset ja aikuiset kohtaavat musiikin avulla. Käytän monipuolisia musiikin työtapoja, joihin sitten itsessään sisältyy kasvatukseen liittyviä tavoitteita sekä merkityksiä; esimerkiksi luovuuteen rohkaiseminen, taidesuhteen syntyminen ja sosiaalinen rohkaistuminen. Toimillani näytän yhdenlaisen esimerkin siitä, miten musiikkikasvatusta voidaan toteuttaa.

2.2 Aineisto

Dokumentointi oli tärkeää, että voin arvioida työni tulokset, Mikäli käyttämäni toimintatavat saisivat mahdollisesti jatkoa tai voitaisiin vakiinnuttaa osaksi nykyistä toimintaa,

olisi toimintadokumentaatio tälle hyvä perusta. Näiden seikkojen vuoksi keräsin aineistoa monella eri tavalla. Päiväkirjamerkinnot (pk), musiikkituokioita edeltävä kysely (k), valokuva- ja videotallioinnit sekä päiväkodeilta sähköpostilla (sp) saadut kommentit ovat aineistoni. Aineistoni on laadullinen ja tulkinnanvarainen.

Päiväkirjamerkinnot ovat tärkeä osa aineistoani ja kullan arvoisia analysoidessani projektiani. Päiväkirjamerkintäni koostuvat tiivistä yhteydenpidosta varhaiskasvatuksen yhteyshenkilön kanssa, vaihdetuista sähköposteista ja puhelinkeskusteluista sekä musiikkituokioiden ja konsertin yhteydessä vaihdetuista ajatuksista päiväkodin henkilökunnan kanssa. Kirjoitin ylös tapaamisten tunnelmia ja osallistujien kommentteja välittömästi musiikkituokioiden jälkeen. Hetkeä myöhemmin kirjoitin onnistumisia, epäonnistumisia, korjattavaa ja uusia ideoita. Tässä apunani olivat myös videotallenteet.

Lähetin musiikkituokioihin osallistuville päiväkodeille tammikuun alussa pienen kyselyn (ks. Liite 1.), sillä ajan puutteen ja päiväkotien hajanaisen sijainnin takia en ennättänyt käydä päiväkodeissa ennen varsinaisia musiikkituokioita. Kyselyllä selvitin hieman tarkemmin musiikkituokioon liittyviä asioita. Kyselyllä selvitin esimerkiksi onko päiväkodissa cd-soitin käytössä, löytyykö rytmisoittimia tai lähettämältäni listalta tuttuja lauluja sekä kuinka usein ja miten päiväkodissa musisoidaan. Kyselyllä halusin minimoida mahdolliset ikävät yllätykset sekä saada taustatietoa päiväkotien musiikin käytöstä.

Toimintaa dokumentoin valokuvin ja videoimalla, näin voi havainnoida muun muassa lasten ja henkilökunnan välittömiä reaktioita tuokioiden aikana ja omaa toimintaani ulkoa päin.

3 Ammatillinen oppiminen yhteistyössä

Tässä luvussa käsittelen yhteistyössä saavutettavaa ammatillista oppimista. Siihen voidaan olennaisesti liittää aihealueet, joita tässä luvussa käsittelen. Vuorovaikutus on jo itsessään on hyvin oleellinen osa oppimista ja opettamista. Kerron myös eri ammattiryhmien verkostoitumisen tärkeydestä sekä projektissa toteutuneesta yleisötyöstä. Lopuksi tuon esiin musiikkikasvatuksen mahdollisuuksia lapsen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Tarkastelen näitä aihealueita lähinnä musiikkipedagogin näkökulmasta. Lukujen lopussa tuon esille kyseisten aihepiirien ja projektini yhtymäkohdat. Pääsääntöisesti keskityn kuvaamaan omaa ammatillista oppimistani projektin myötä, en niinkään päiväkodin henkilökunnan ammatillista oppimista.

3.1 Ammatti-identiteetin ja asiantuntijuuden muotoutuminen

Musiikin opettajana oleminen ei ole vain musiikin opettamista. Musiikkipedagogin työskentely on moniaistista ja kokonaisvaltaista - musiikilla ohjaamista. Se on opettamista ja ryhmänhallintaa taidelähtöisesti. (Huhtinen-Hildén 2012, 228.) Musiikkipedagogin työ vaatii usein hiljaista tietoa. Huhtinen- Hildénin mukaan hiljaisella tietämyksellä tarkoitetaan niitä tietämyksen ulottuvuuksia, jotka jäävät käsitteellisen ja kielellisen tiedon ulkopuolelle ja esiintyvät usein sosiaalsiin käytäntöihin valautuneina (2012, 229). Hiljaisen tiedon voidaan nähdä kertyvän kokemuksen ja eletyn elämän myötä. Hiljainen tieto on sanatonta osaamista, sellaista tietotaitoa, jota on vaikea kertoa eteenpäin. Osaaminen ei myöskään lisäännä rutiinien toistolla, vaan tarvitsee luovuutta ja luottamusta ympärilleen (Virtainlahti 2009, 262.).

Musiikkipedagogin ammatti-identiteetin muotoutumista kuvaavia osa-identiteettialueita ei tulisi eikä toisaalta voikaan erotella toisistaan. Ne yhteen kietoutuneina muodostavat ja muokkaavat asiantuntijuutta ja ammatti-identiteettiä. Seuraavassa kaaviossa on kuvattu Laura Huhtinen-Hildénin tutkimuksen tulos aiheesta. (Huhtinen-Hildén 2012, 118.)

Kuvio 1. Musiikkipedagogin ammatti-identiteetin muotoutumisen osa-alueita. (Huhtinen-Hildén 2012, 118, kaavio 11.)

Pedagogisen taiteilijan, vuorovaikutuksen asiantuntijan ja taidelähtöisten menetelmien soveltajan osa-alueet nousevat tärkeimmiksi musiikkipedagogin asiantuntijuuden ja ammatti-identiteetin osiksi. Näitä osa-alueita ei perinteisesti liitetä ammattikuvaan eivätkä ne ole selvärajaisia. (Huhtinen-Hildén 2012, 118.)

Musiikkituokiot ja konsertti olivat dialogeja ”yleisön” ja minun välillä. Tämänkaltaisen projekti vaatii vuorovaikutuksellisia taitoja ja halua olla dialogissa yleisönsä kanssa. Pohja toiminnan onnistumiselle olikin mielestäni osa-alue vuorovaikutuksen asiantuntija. Myös taidelähtöisten menetelmien soveltaminen oli keskeinen osa-alue vuorovaikutustaitojen rinnalla. Pedagogisia taitoja ja ammatillista pedagogista osaamista kysyttiin läpi projektin, sillä jokaisessa osiossa niin musiikkituokioissa kuin konsertissakin oli lähtökohtana kokonaisvaltainen kokeminen ja tekeminen. Kokonaisuudessaan projekti vaati pedagogisen taiteilijan ammattiosaamista. (Huhtinen-Hildén 2012, 299.) Asiantuntijuuden rakentumisen kannalta tärkeitä osia ovat laaja-alainen opettajuus ja musiikkikasvatuskäsitys. On tärkeää nähdä opetus ja oppiminen laajemmassa, kokonaisvaltai-

sessä valossa; nähdä opettaja laajemmin myös uudistajana, työnsä reflektioijana ja kehittäjänä. (Huhtinen-Hildén 2012, 235.)

Ammatillisuuden perustaksi nousee Kiesiläisen mukaan säännöllinen omien tavoitteiden ja toimien tarkastelu ja perustelu (1998, 85). Sen lisäksi että kehittää omia taitojaan, on mielestäni tärkeää löytää itsensä siinä yhteisössä, jossa toimii. Kuka olen opettajana ja keitä me olemme?

Jo kahden työvuoteni aikana huomasin, kuinka yksinäistä varhaisiän musiikkipedagogin työ on täällä Kainuussa. Yhteistyötä ja –toimintaa muiden varhaiskasvatuksen alalla työskentelevien kanssa ei juuri ollut. Alueellamme ei käytännössä ollut toista musiikkileikkikoulun opettajaa ja senkin vuoksi koin työni melko yksinäiseksi. Koin tärkeänä työskennellä muiden varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien kanssa projektini yhteydessä. Tämä antoi uutta näkökulmaa reflektoida omaa ammatillista osaamista sekä kehittää uusia yhteistyöverkostoja ja yhteistyötä. Näen yhteistyön kautta ammatillisuuden kehittyvän mahdollisimman laajasti. On tärkeää suhteuttaa ja kyseenalaistaa omaa osaamistaan.

Yhteistyöllä ammattilaisista voi kehittyä asiantuntijoita. Yhteistyö ja uusi työyhteisö tarjoaa kaikille osapuolille mahdollisuuden laajentaa omaa ammattitaitoaan ja kehittää asiantuntijuuttaan. Asiantuntijuudessa on tärkeää korostaa yhteisön merkitystä ja nähdä osaaminen yhteisön ominaisuutena yksilön sijaan. (Huhtinen-Hildén 2012, 39.) Ammattilaisesta syntyy ammattitaitoinen ammattilainen eli asiantuntija uteliaalla ja pitkäjänteisellä työnteolla. Asiantuntijuus voidaan nähdä prosessina, jossa tuotetaan jatkuvasti kehittyvää tietotaitoa. Prosessin ytimenä voidaan pitää asteittain syvenevää ongelmanratkaisua. Keskeisenä voidaan pitää myös jatkuvaa oman osaamisen haastamista. Asiantuntijuudessa korostuvat sekä innovatiivisuus että henkilökohtaiset ominaisuudet. Asiantuntijaa voisi kuvata myös sanalla monitaituri. (Helakorpi 1988, 6.) Jokainen nykypäivän työntekijä tarvitsee monia ominaisuuksia löytääkseen paikkansa työelämän viidakossa. Muuttuvat vaatimukset ja kilpailu työpaikoista vaativat ammattilaisia kehittämään jatkuvasti itseään ja osaamistaan. Tutkiva, kokeileva ja kehittävä ote työhön on avainasemassa nykypäivän työelämässä.

3.2 Uusia verkostoja luomassa

Yhteistoiminta, vuorovaikutus ja yhteisöllisyys nostetaan nykyään keskeisiksi teemoiksi työelämässä. Niin koulutuksissa kuin ammatillisen identiteetin rakentumisessa verkostoituminen on entistä suuremmassa roolissa. (Hyvönen 2008, 29.)

Luvussa 3.1 käsittelin asiantuntijuutta ja ammattitaitoa ja totesin, kuinka laaja-alaista osaamista nykypäivän työntekijöiltä vaaditaan. Koska erilaisia osaamisen ulottuvuuksia esiintyy vain harvoin samassa henkilössä, on ensi arvoisen tärkeää kiinnittää huomio yhteistyöhön. Vain tällä tavoin voidaan mahdollistaa korkeatasoinen osaaminen ja sen käyttö (Helakorpi 1988, 6.) Tähän liittyy myös kiinteästi sen tiedostaminen, miten soveltaa omaa ammattitaitoa työelämässä ja sen muuttuvissa haasteissa. Tarkastellessani omaa ammattiryhmääni ja ammattitaitoa huomaan onnekseni löytyvän monia käyttömahdollisuuksia musiikkipedagogin osaamiselle. Muun muassa hyvinvointi- ja terveyspalvelut saavat nykyään entistä enemmän hyötyjä musiikkialan ammattiosaamisesta. Yhtenä esimerkkinä voitaisiin pitää konserttien tarjontaa ja suoraa mainontaa terveys- ja palvelukeskuksiin. Tällainen toiminta on melko yleistä varsinkin pääkaupunkiseudulla, missä musiikkioppilaitoksia on runsaasti. Näkisin tällaisen toiminnan olevan hyödyllistä ja piristävää myös täällä Kainuussa. Musiikkiopistot ja musiikkioppilaitokset voisivat tarjota osaamistaan laajemmin hoito- ja hoivatyön piiriin.

Kulttuurisen perinteen omaksuminen on suuresti sidoksissa siihen, miten lapsen kotiympäristö tukee hänen kulttuurista sosiaalistumistaan (Ruokonen 2009, 11). Kasvattajalla on merkittävä rooli lapsen musiikillisen minuuden löytämisessä ja kehittämisessä (Ruokonen 2001, 121). Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastenkulttuurin, tässä tapauksessa varhaisiän musiikkikasvatuksen asiantuntijoiden kanssa on avainasemassa tasavertaisen musiikin harrastamisen tarjoamisessa alle kouluikäisten lasten keskuudessa. Päivähoito tavoittaa merkittävän osan varhaiskasvatusikäisistä lapsista. Tämä olisi loistava kanava tarjota musiikkikasvatusta ja näin mahdollistaa sen tasavertaisuus lasten arjessa.

Taiteen perusopetuksen piirissä kehitetty rikas pedagogiikka voi avata päivähoidon taiteelliselle, esteettiselle ja kulttuuriselle kasvatukselle mielenkiintoisia mahdollisuuksia. Monet suomalaiset päiväkodit ovatkin jo verkostoituneet eri kulttuurialan asiantuntijoiden kanssa ja sillä on havaittu olevan useita etuja. Lapsen ohjelmoitu päivä lyhenee, kun hänen ei enää iltaisin tarvitse harrastaa. (Ruokonen 2009, 15.)

Projektini on yksi esimerkki musiikin tarjonnasta ja tuomisesta lähelle ihmistä, heille ennestään tuttuun ympäristöön. Projektillani halusin vahvistaa musiikin myötä tapahtuvaa alueellista kumppanuutta, yhteistyötä sekä verkostoitumista.

3.3 Heittäytyvä vuorovaikutus

Yhteisen ammatillisen oppimisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota vuorovaikutukseen. Projektin eri vaiheet ja työskentely eri ammattiryhmien ja eri-ikäisten ihmisten kanssa vaativat ensisijaisesti vuorovaikutustaitoja. Hyvä vuorovaikutus edellyttää tiettyjen asenteiden toteutumista. Asenteessa on aina mukana jokin idea tai ajatus, sen lisäksi siihen liittyy tunne asian tärkeydestä ja kolmanneksi sen täytyy toteutua käytännössä (Kiesiläinen 1998, 79.) Esimerkiksi musiikkitoiminnan lisääminen tai ammattitaitoisen musiikkikasvatuksen integrointi päiväkotitoimintaan vaatii ennen kaikkea hyvää vuorovaikutusta koko työyhteisössä.

Vuorovaikutus on yksi tärkeimmistä elementeistä musiikin opetuksessa, se sisältyy kaikkeen musiikilliseen tekemiseen. Musiikki voi toimia apuvälineenä vuorovaikutustilanteissa. Musiikin avulla voidaan käsitellä ja työstää niin tiedostettuja kuin tiedostamattomiakin asioita ja tunteita. Lasten musiikkikasvatuksessa vuorovaikutustaitojen kehittymistä pyritään tukemaan kaikin tavoin kaikkia eri työtapoja käyttäen. Näin lapsi voi tulla kuulluksi myös ilman sanoja. Musiikkipedagogin työ liittyy vahvasti tunteisiin ja itseilmaisuun. Varhaisiän musiikkikasvatus on hyvin kokonaisvaltaista vuorovaikutuksessa olemista ja siinä toimimista.

Musisointi on vuorovaikutusta. Erityisen tärkeää musiikki on lapselle ennen verbaalisten taitojen kehittymistä. Musiikki on oiva apu lapsille, joilla ei ole sanoja – syystä tai toisesta. Musiikin avulla lapsi voi olla kanssakäymisessä ympäristönsä kanssa, se on väline vuorovaikutukselle aikuisen ja lapsen välillä. Musiikin avulla voidaan rakentaa aivan uudenlainen pohja lapsen ja aikuisen väliselle luottamukselle ja vuorovaikutukselle. Musiikki on kieli tunteille. Musiikki voi lähentää meitä niin itseemme kuin sosiaaliseen ympäristöömme. (Ahonen 1997, 23.)

Olisi ihanteellista mikäli lapset ja me aikuiset samanarvoisina voisimme olla kokemassa ja luomassa yhdessä musiikkia ja sen taikaa.

Onnistunut vuorovaikutus vaatii aitoa välittämistä, rohkeutta ja heittäytymistä tarvittaessa myös oman mukavuusalueen ulkopuolelle. On annettava itselleen mahdollisuus

myös epäonnistua. Täytyy olla itselleen armollinen. Koin hyvin aitona vuorovaikutuksen lasten kanssa projektini yhteydessä. Tunsin, että esteetön vuorovaikutus olikin helpoin saavuttaa nimenomaan lasten kanssa, vaikka se vaati täydellistä heittäytymistä – välillä olin norsu ja välillä harakka. Tällainen näytteleminen ei siis tee vuorovaikutuksesta epäaitoa, vaan osoitin, kuinka voin heittäytyä ja olla aidosti lasten kanssa. En kokenut menettäväni auktoriteettia eläessäni siinä hetkessä lasten kanssa - päinvastoin. Koska olin suunnitellut projektini lapsille, heidän kokemusmaailmaansa ja tietotaitotasolleen sopivaksi, koin tärkeimpänä, että vuorovaikutus toimi pääasiassa minun ja lasten välillä.

Vuorovaikutus oli kuitenkin hyvin oleellinen osa myös aikuisten välillä. Avoin vuorovaikutus on pohja yhteisten tavoitteiden saavuttamiselle. On ymmärrettävä, ettei positiivinen riippuvuus vähennä tai tuhoa yksilöllisyyden ja erilaisuuden toteutumismahdollisuuksia vaan päinvastoin tuottaa turvaa ja takaa tuen tavoitteiden hyödyntämiselle. (Kiesiläinen 1998, 175-176.)

Avoimen ja esteettömän vuorovaikutuksen syntymistä hidastavat usein pelot ja ennakkoluulot, joita helposti muodostuu ammattikuntien välille. Pelkojen ja ennakkoluulojen voittaminen sekä avoimen vuorovaikutuksen saavuttaminen vaativat rohkeutta, avoimuutta ja keskusteluyhteyden löytämistä. (Chydenius & Hänninen, 2010.) Projektini aikana koin monenlaisia vuorovaikutustilanteita niin soittokunnan kuin päiväkodin henkilöstön kanssa. Minä ulkopuolisena ja uutena vierailevana kollegana, suuntautuneena musiikkikasvatukseen, aiheutin hämmennystä muutamien yhteisöjen keskuudessa.

Oli hyvin merkittävää musiikkituokioiden yleisen hengen kannalta, kuinka onnistuimme luomaan vuorovaikutuksen meidän aikuisten välille. Alustavat kyselyt ja yhteydenotot päiväkoteihin ennen musiikkituokiota loivat pohjaa vuorovaikutuksellemme. Oli selvä ero niillä päiväkodeilla, jotka olivat vastanneet kyselyyn ennalta ja niillä, jotka olivat jättäneet kyselyyn vastaamatta. Päiväkodit, joista sain vastaukset ennakkoon, olivat aidosti innostuneita musiikkihetkestä ja vierailustani. Heidän työyhteisöönsä oli helppo sulautua hetkeksi. Koin, että tällaisessa paikassa musiikkikasvatus oli helpompaa aloittaa ja toteuttaa. Ennakkoon vastaamatta jättäneet päiväkodit olivat päinvastaisia näissä kohdin. Myös Kiesiläinen pitää ensiarvoisen tärkeänä nykyisen olemassa olevan yhteisön mutkatonta toimivuutta, mikäli suunnitellaan jotain uutta pidemmällä aikavälillä. (Kiesiläinen 1998.)

Haasteellisinta esteettömän vuorovaikutuksen saavuttaminen oli sotilassoittokunnan kanssa. Soittajien rautainen muusikkous ja pitkä työura näkyivät suhtautumisessa suunnittelemaani konserttia kohtaan, niin hyvässä kuin pahassakin. Harjoituksissa koin itseni hyvin olemattomaksi ja irralliseksi heidän keskuudessaan. Ennakkoluulot estivät avoimen vuorovaikutuksen syntymisen ja olivat esteenä mutkattomalle keskusteluyhteydelle. Oli kuitenkin ilahduttavaa ja lohdullista huomata, kuinka lähennyimme heti ensimmäisen konsertin jälkeen. Onnistunut esitys ja aidossa tilanteessa tekemällä ja toteuttamalla perustellut suunnitelmat vakuuttivat ammattimuusikot ja selvästi poistivat esteitä väliltämme.

3.4 Yhdessä rakennettu yleisötyö

Näen projektini yhdenlaisena muotona yleisötyön toteuttamisesta. Mutta mitä on yleisötyö? Seuraavaksi selvennän hieman tätä käsitettä.

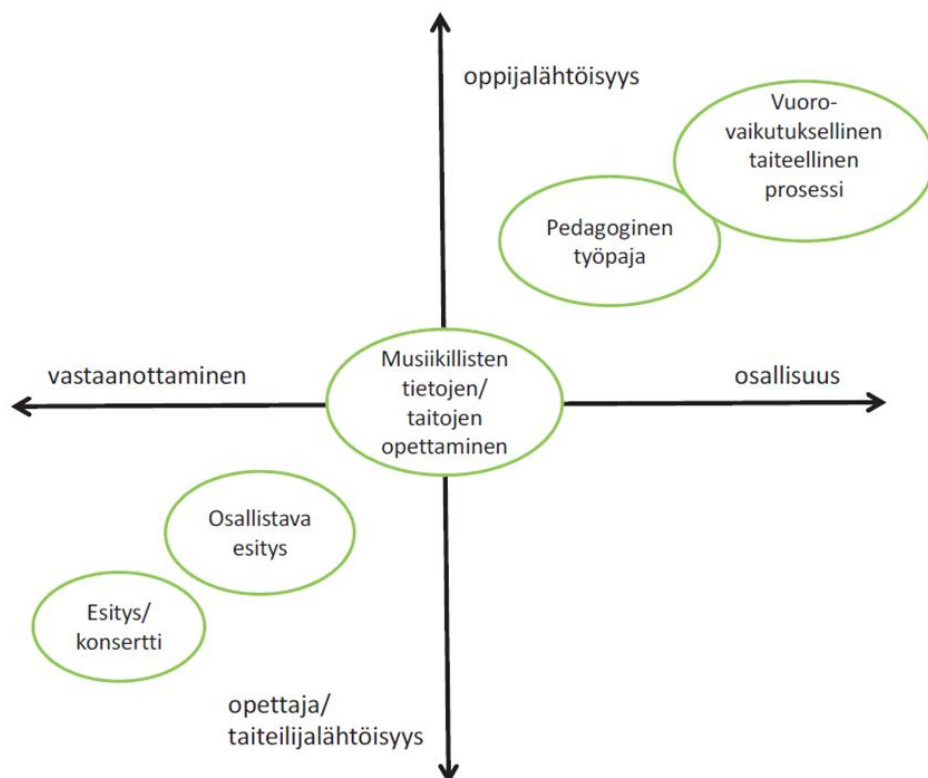
Yleisötyö on taideorganisaatiossa tapahtuvaa toimintaa, jonka päällimmäisenä tarkoituksena on lisätä taiteiden saavutettavuutta. Siinä pyritään myös luovaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen yleisön kanssa. Usein yleisötyössä käytetään myös *osallistavan taiteen* metodeja. (Osallistamisesta kerron luvussa 2.2.2.) Yleisötyöksi mielletään muun muassa kouluyhteistyö, työpajat, teosesittelyt, kummiprojektit jne. Käytännössä yleisötyö voi olla vaikka elämyksellinen taidenäyttely, jossa taideorganisaatiota tehdään tutuksi yleisöä osallistavalla toiminnalla. Yleisötyö pitää sisällään monia mahdollisuuksia ja monella paikkakunnalla siihen panostetaan nykyään entistä enemmän.

Yleisötyön kolmeksi keskeisimmäksi tavoitteeksi nousevat 1) uuden yleisön luominen ja yleisöpohjan laajentaminen, 2) nykyisen yleisömäärän vakiinnuttaminen ja kasvattaminen sekä 3) katsomiskokemusten syventäminen ja olemassa olevan yleisön osallistamisen tapojen monipuolistaminen. (Airaksinen 2005, 19.) Nämä kolme kohtaa ovat melko selvästi löydettävissä myös projektistani.

Projektissani yleisö, eli lapset olivat koko ajan mukana toiminnassa. Musiikkituokioissa he osallistuivat musisointiin ja tarinan kulkuun yhdessä muiden kanssa. Konsertissa he muun muassa lauloivat ja leikkivät musiikin mukaan, minun ohjatessani heitä lavalta. Lasten piirtämät kuvat heijastettiin seinälle elävöittämään konserttia, joten he saivat ihaila omia taideteoksiaan myös siinä muodossa.

Kun perinteisessä konsertti- tai teatteritoiminnassa esiintyjä esiintyy ja yleisö katselee, on yleisötyössä painotus toisenlainen: kokonaisuus tehdään yhdessä. Perinteisessä näytelmässä esiintyjä pääsee piiloon roolinsa taakse ja ennalta asetettujen vuorosanojen taakse. Se on tietyssä mielessä turvallista. Kun juoni ei olekaan valmiiksi kirjoitettu, esiintyjän on oltava aivan erilaisella intensiteetillä läsnä tilanteessa. Toiminta muotoutuu osallistujien ympärille ja sitä varioidaan osallistujien mukaan; Mikä on heidän mahdollisuutensa osallistua? Mikä on mielekkäin tapa olla vuorovaikutuksessa? Minkälainen päivä osallistujalla on? Perinteisessä esityksessä näytelmä kulkee melko samanalaisena eteenpäin esityskerrasta toiseen, riippumatta siitä, minkälainen yleisö katso-mossa oikein on.

Seuraavasta kaaviosta on löydettävissä piirteitä, jotka kuvaavat rooliani yleisötyöntekijänä ja osallistajana tässä projektissa ja sitä miten nämä roolit yhdessä luonnehtivat työtäni maastossa opettaja-oppilas. Osallistamisesta kerron luvussa 4.4.

Kuvio 2. Osallistamisen ammatilliset vaatimukset musiikkipedagogin näkökulmasta. (Huhtinen-Hildén 2012, 299, kaavio 25)

Lähdin suunnittelemaan ja toteuttamaan projektiani musiikkipedagogin näkökulmasta. Keskeisenä voidaan siis pitää musiikillisten tietojen ja taitojen opettamista, minkä tavoitteena tässä voidaan pitää esityksen ymmärtämistä ja kunnioittamista. Tämä vaatii ammatillista pedagogista osaamista ja ryhmänopestaitoja. Toimintaani liittyi vahvasti myös kokemukseni freelancer-muusikon työstäni. ”Pedagogisten työpajojen” eli konsertin teemaan ja musiikkiin liittyvien musiikkituokioiden tarkoituksena oli lisätä kokemuksen syvyyttä ja merkityksellisyyttä osallistavan taidekasvatuksen keinoin. Tavoitteena voidaan pitää taiteellisen tasa-arvon saavuttamista osaamistasosta riippumatta. Tässä kysyttiin taas ammatillista pedagogista osaamista sekä ryhmänopestaitoja. Musiikkituokiosta syntyi vuorovaikutuksellisia taiteellisia prosesseja, joissa esityksen ja opetus-tilanteen raja hämärtyi. Musiikkituokioissa huomasin, kuinka valtavan tärkeänä voimavarana freelancerin työstä kertyneet kokemukset olivat. Musiikkituokiot kysyivät pedagogisen taiteilijan ammattiosaamista. Samoin osallistava esitys, tässä tapauksessa konsertti, jossa yleisö osallistui aktiivisesti esityksen tuottamiseen, vaati pedagogisen taiteilijan ammattiosaamista. Tämän lisäksi vuorovaikutukselliset taidot olivat tärkeä tekijä onnistuneen kohtaamisen luomisessa minun ja yleisöni välillä. Koko projektia voisin luonnehtia syvällisenä kokemuksena ja oppimisen mahdollisuutena taiteesta, ihmisestä, luovuudesta ja vuorovaikutuksesta.

3.5 Musiikkikasvatuksen mahdollisuudet päiväkodeissa

Tavoitteellisella, tehostetulla musiikinopetuksella on tutkittuja, merkittäviä vaikutuksia lapsen kehityksen eri osa-alueisiin. Jo tämän vuoksi musiikkia tulisi enemmän käyttää hyödyksi lasten kasvatuksessa. (Huotilainen 2012, 98.) Olisi tärkeää kiinnittää huomiota siihen, kuinka musiikkikasvatustyö tavoittaisi parhaiten pienten lasten perheet. Koen, että tällä hetkellä musiikkikasvatus saavuttaa hyvin pienen osan lapsiperheistä alueellamme ja näin sen ilot, hyödyt ja mahdollisuudet (ks. luku 4) jäävät käyttämättä. Ihanteellista olisi, että kaikille alle kouluikäisille tarjottaisiin mahdollisuus musiikkileikkikouluopetukseen.

Musiikin opetuksen ei mielestäni tulisi olla irrallinen osa-alue lapsen elämää, vaan yksi luonnollinen osa arkea. On todettu, että musiikki auttaa selkeästi monilla kehityksen osa-alueilla. Vaikkakin musiikki on arvokasta jo itsessään, musiikinopetus nähdään usein vain ajanvietteenä ja yhdessäolona, mikä tietysti on osaltaan mukavaa sekin. Tämän lisäksi musiikki pitäisi osata nähdä myös osana isompaa kokonaisuutta, lapsen

kasvua ja kehitystä. Innostavan musiikkikasvatuksen tavoitteet asettuvat lapsen kasvun tukemisen ja musiikin oppimisen välimaastoon. (Kurki 2000, 26.)

Lasten musiikkikasvatuksen arvoa ja merkitystä voidaan selventää useilla eri näkökohdilla. Näkökulmat tuovat esiin musiikin laaja-alaisen ja rakentavan vaikutuksen lapsen kasvu- ja kehitysprosessille. Musiikkikasvatusta voidaan perustella musiikkiin liittyvien hyödyllisyys- ja välinearvojen sekä toisaalta sisäisten tai luontaisten arvojen näkökulmilla. (Ruokonen 2001, 121.)

Musiikkikasvatuksen keinoin voidaan luonnollisella ja monipuolisella tavalla rikastuttaa lasten arkea. Musiikin avulla lapsille voidaan antaa mahdollisuus tuoda esiin heidän omia ajatuksiaan ja tarjota mahdollisuus toteuttaa itseään uudella tavalla. Musiikkikasvatus antaa monia mahdollisuuksia luoda uusia toimintatapoja ja välineitä osallistaa lapset mukaan toimintaan omilla ehdotuksillaan ja ehdoillaan. (Kiili 2006, 205-208)

Tässä vaiheessa on tärkeää huomioida musiikkikasvatuksen ja musiikkitoiminnan ero. Musiikkikasvatus on tavoitteellista asteittain etenevää musisointia, jossa painottuvat musiikilliset päätavoitteet. Musiikkitoiminnaksi voidaan kutsua musisointia, jonka tavoitteet eivät ole niinkään musiikillisia, vaan jossa musiikki on välineenä muiden tavoitteiden (esim. ryhmäytymisen tai keskittymisen parantamisen) saavuttamisessa.

Varhaisiän musiikkikasvatus on tavoitteellista ja ammattimaisesti organisoitua. Varhaisiän musiikkikasvatuksen päätavoitteina voidaan pitää hyvän musiikkisuhteen syntymistä ja innostuksen herättämistä myöhemmälle musiikkiharrastukselle. Lapsi kehittyy kuuntelemaan ja kokemaan musiikkia sekä ilmaisemaan itseään musiikin keinoin. Elämysten avulla, leikin keinoin harjaannutetaan lapsen musiikillista muistia ja musiikin kuunteluvalmiuksia. Musiikkikasvatuksen tavoitteet myös tukevat kokonaisvaltaisesti lapsen kehityksen osa-alueita; musiikillista, sosio-emotionaalista, kognitiivista, psyko-motorista sekä esteettistä aluetta. (Ruokonen 2001, 123.) Pääpaino musiikkikasvatuksessa on kuitenkin musiikillisilla tavoitteilla. Tavoitteissa huomioidaan aina ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri. Lisäksi jokaiselle ikäryhmälle asetetaan omat tavoitteet ja toteutustavat, mihin vaikuttavat muun muassa ikä, kehitysvaihe, ryhmän koko ja opetuksen ajankohta. Pienten lasten opetuksessa tavoitteita asetettaessa on pääpaino etenkin kokonaispersoonallisuuden kasvun ja kehityksen tukemisessa, ei niinkään korkeatasoisen taiteen tekemisessä. Jo tämän vuoksi näkisin erityisen tärkeänä ja hyvin

mahdollisena musiikin käytön ja musisoinnin tietoisien lisäämisen varhaiskasvatuksessa.

Laadukkaan musiikkikasvatuksen toteutusta voidaan edesauttaa päiväkodin henkilökunnan ja varhaisiän musiikinopettajan yhteistyöllä. Päiväkotien henkilökunta koostuu todellisista moniosaajista ja taitavista kasvatustalon ammattilaisista. Päiväkodissa varhaisiän musiikinopettaja kohtaa uuden työyhteisön ja hänen on pärjättävä siinä ympäristössä, talon tavoilla. Musiikkituokiot on hyvä suunnitella palvelemaan päiväkodin toimintaa ja vastaamaan sen tarpeita. Yhteistyössä voidaan esimerkiksi suunnitella ja harjoitella esityksiä juhliin. Yleisesti suunnittelun tukena on hyvä käyttää päiväkodin kausisuunnitelmaa. (Mäkinen 2008, 57-62.) Näen toiminnan olevan yhtä lailla musiikilla kasvattamista kuin musiikin opettamista. Tällaisessa yhteistyössä tavoitteiden tulisi kuitenkin olla ennemminkin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä, musiikilliset tavoitteet tulevat tärkeänä niiden rinnalla tai niiden jälkeen.

Koulutettu varhaisiän musiikinopettaja voi myös antaa päiväkodin henkilökunnalle ideoita, joilla he voivat rikastuttaa musisointia työssään. Projektissani päiväkodin henkilökunta oli mukana yhdessä lasten kanssa musisoimassa ja nauttimassa musiikista. Tällä tavoin tuokiolla oli myös henkilökuntaa kouluttava vaikutus. Yhteisistä toiminnoista heränneitä ideoita ja ajatuksia päiväkodin henkilökunta voi käyttää musiikkituokion ja konsertin sisältöjen suunnittelun lisäksi muussa toiminnassaan, esimerkiksi kuvataidehetkissä tai liikuntatuokioissa. Pidemmän aikavälin ja yhteistyön tuloksena, varhaisiän musiikinopettaja voisi hyödyntää päiväkodin teemoja ja sitoa musiikkituokioita kiinteämmin päiväkodin muuhun toimintaan. On pelkästään eduksi, että päiväkodin rutiinit ja rytmit ovat tuttuja.

Projektini antoi uutta näkökulmaa päiväkodin henkilökunnalle musiikin käyttämisestä. Tämän vuoksi toteutin musiikkituokiot mahdollisimman vähillä elementeillä. Jätin tietoisesti pois omassa opetuksessa käyttämäni soittimet, että päiväkodin henkilökunta saisi mahdollisimman paljon käyttökelpoisia kokonaisuuksia heti käyttöön. Näin soittotaidon puute tai muut puutteelliseksi koetut musiikilliset valmiudet eivät olisi esteenä musiikin käyttöön. Painotin, että alkuun riittää, kun on innostusta ja ripaus luovuutta. Tästä kaikesta pidin jokaisen musiikkituokion alussa pienen minuutin mittaisen ”täsmäpuheen” aikuisille. Tällä halusin varmistaa, että jokainen päiväkodin henkilökunnasta voi tuokioon osallistuessaan tarkastella tuokion sisältöä myös ammatillisesta näkökulmasta. Uudet laulut ja runot sekä leikki-, soitto- ja liikuntaideat yhdistettynä klassiseen musiik-

kiin olivat mieluisia ja monessa päiväkodissa niitä aiottiin käyttää jo samana päivänä. Laulujen nimet ja tekijät sekä tiedot käyttämästäni musiikeista jäivät jokaisen päiväkodin tietoon yhteyshenkilöni kautta.

4 Musiikki voimavaraksi varhaislapsuudesta

Toteutin projektini päiväkotimaailmassa enkä esimerkiksi musiikkiopistolla ja sen vuoksi tuon seuraavaksi esille musiikkikasvatuksen tavoitteita lapsen kokonaiskehityksen tukijana. Tässä luvussa kerron käyttämästäni työtavoista ja siitä kuinka ne liittyvät lapsen kehitykseen. Luku sisältää myös määritelmiä taideintegraatiosta, tarinallisuudesta ja osallistettavuudesta, jotka ovat keskeinen osa projektiani.

4.1 Musiikin ja lapsen kehityksen yhteydestä

Musiikki voidaan liittää kaikkiin kehityksen osa-alueisiin (Hongisto – Åberg, 1998, 85). Lasten oppimisedellytyksiä edistävät parhaiten sellaiset toiminnot, joissa leikin ja musiikillisen aistimisen merkitys korostuu. Musiikin sisäiset arvot liittyvät voimakkaasti jokaisen yksilön henkiseen kehittymiseen ja humanin kasvun periaatteisiin. Musiikin arvoperusta on siinä itsessään.

Musiikin ja sen harrastamisen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen on parin viime vuosikymmenen aikana tutkittu varsin runsaasti. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että musiikkia harrastavat lapset ovat selvästi hyötynet musiikkiopinnoistaan monin tavoin muiden aineiden opinnoissaan. Tulosten valossa musiikilla ja musiikinopetuksella on merkittävä ja monipuolinen osuus lapsen kehityksessä. Miltei poikkeuksetta tehostettua musiikinopetusta saaneet tutkimusryhmät ovat saaneet testeissä paremmat tulokset kuin vertailuryhmät. (Huotilainen 2012, 97-109.)

Musiikkiharrastus vaikuttaa myös aivojen rakenteeseen ja toimintaan. Aivojen kannalta tehokkainta on harrastaa musiikkia alle yhdeksänvuotiaana, sillä tuolloin lapsen aivot muokkautuvat rakenteellisesti eniten. (Tervaniemi 2006, 187; Huotilainen & Putkinen 2008, 206; Huotilainen 2010.) On todettu, että musiikkiharrastus laajentaa aivojen kuuloalueita ja näin vaikuttaa positiivisesti muihin kuulemista vaativiin toimintoihin, muun muassa äidinkielen ja vieraiden kielten oppimiseen. Myös matematiikan taitoihin musiikkiharrastuksesta on tutkittua hyötyä. Yhteismusisointi vaikuttaa tutkimusten mukaan selvästi sosiaaliseen kehitykseen. (Huotilainen 2012, 103-107.) Silti musiikkia ei pidä nähdä vain tukemassa muiden aineiden oppimista, vaan sillä on myös oma arvonsa tärkeänä oppiaineena. Musiikin ohella myös muut taideaineet ovat tärkeitä oppiaineita niin tiedollisen kuin sosiaalisenkin kehityksen tukemisessa.

Sen lisäksi, että musiikkikasvatuksella on hyödyllinen vaikutus lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvuun ja kehitykseen, on sillä kulttuurinen ja sivistyksellinen tehtävä. Musiikkikasvatuksella on myös arvoa yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Yhä useampi nykypäivän ja tulevaisuuden tehtäviin liittyy musiikki, tavalla tai toisella. (Ruokonen 2001, 121-122.) Omaan kulttuuriin liittyvä musiikillinen traditio vahvistaa lapsen identiteettiä. Kautta historian on musiikki, varsinkin laulaminen, ollut sosiaalisen kansakäymisen ja itseilmaisun yksi luonnollisin muoto. Laulaminen liittyy ihmisten yhdessä oloon. Nyky-yhteiskunnassa korostetaan yksilöllisyyttä ja jo tämän vuoksi olisi tärkeää pitää musiikkiperinteistä ja -kasvatuksesta huolta. Musiikki ja musisointi voisi olla yksi yhteisöllisyyden tukipilari ja rakentaja.

4.2 Käyttämäni musiikilliset työtavat

Leikinomainen, elämyksiä tuottava varhaisiän musiikinopetus sisältää laulua, soittamista, musiikkiliikuntaa sekä musiikin kuuntelua. Tähän kaikkeen voidaan liittää myös muita taiteen aloja. Työtavat ovat apuvälineitä lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemisessa. Moniaistinen lähestymistapa edistää myös lapsen keskittymistä. Eri työtavat ja monipuolinen musiikinopetus tukevat myös jokaisen lapsen henkilökohtaisia vahvuusalueita ryhmäopetuksessa.

Hyvin usein varhaisiän musiikkikasvatuksessa on käytössä useampi opetusmetodi yhtä aikaa. Musiikkikasvattajien Kodällyn, Orffin, Dalcrozen ja Suzukin luomia metodeja sidotaan toisiinsa. Työssäni en käsittele näitä kyseisiä metodeja yksityiskohtaisesti, vaan kerron yleisellä tasolla varhaisiän musiikinopetuksen työtavoista, sillä projektini sisältää kaikkia näitä työtapoja limittäin.

Laulaminen muun muassa tukee lapsen puheen kehitystä ja laajentaa sanavarastoa. Laulaminen ja laulujen opettelu kehittää myös muistia ja loogista ajattelua sekä mielikuvitusta. Erilaiset laulut herkistävät lapsen myötäelämisen kykyä ja tukevat näin tunte-elämän kehitystä. Musiikillisena tavoitteena voidaan pitää selkeää artikulointia, säveltäjän kehittämistä, luontevaan äänenkäyttöön oppimista ja sisäisen kuuntelukyvyn kehittymistä. (Linnankivi, Tenkku & Urho 1994, 122-123.) Loruileminen on myös yksi opetuksessa käyttämäni työtavoista. Loruilemisella on samoja hyötyarvoja kuin laulamisella. Myöhemmässä vaiheessa siitä on apua jopa lukemaan oppimisessa. Laulaminen oli yksi käytetyimmistä työtavoista projektini aikana. Lähes jokaiseen musiikki-tuokion ja konsertin kohtaan oli mahdollista osallistua laulamalla tai loruilemalla.

Musiikkiliikunta tukee lapsen motoriikan kehittymistä. Liike ja liikkuminen ovat oiva tapa lähestyä musiikkia. Musiikilla voidaan tukea lapsen hieno- ja karkeamotorisia taitoja, liikkeiden hallintaa ja liikunnallisia valmiuksia. Samalla musiikkiliikunta kehittää myös reaktio- ja koordinaatiokykyä. Tärkeimpänä musiikillisena tavoitteena musiikkiliikunnalla on rytmitajun vahvistaminen ja luovaan itseilmaisuuun kannustaminen. (Hongisto - Åberg ym.1998, 155 - 157.) Liikkuminen oli vahvasti mukana läpi projektini. Musiikkituokioissa liikkuminen oli monimuotoisempaa, sillä käytössä oli koko sali ja lapset istuivat lattialla, joten tuolit eivät olleet esteenä. Liikuimme sekä vapaasti että ohjatusti. Konsertissa lasten liikkuminen rajoittui omalle paikalle, mutta sielläkin onnistuimme liikkumaan monen sävellyksen aikana.

Kuten musiikkiliikunnalla myös soittamisella on suuri merkitys hieno- ja karkeamotoristen taitojen harjoittamisessa sekä sosio-emotionaalisessa kehityksessä. Lapsen ensimmäinen soitin on hänen oma äänensä ja kehonsa. Kehosoittimen kautta lapsi tutustuu omaan kehoonsa ja löytää siitä erilaisia mahdollisuuksia tuottaa ääntä. Näiden lisäksi varhaisiän musiikinopetuksessa on käytössä erilaisia rytmi- ja melodiasoittimia. Musiikillisena tavoitteena soittamisessa on herättää mielenkiinto ja kokeilun halu musiikilliseen keksintään ja yhteissoittoon. (Linnankivi ym. 1994, 162.) Musiikkituokioissani käytin rytmikapuloita, jotka löytyivät jokaisesta päiväkodista sekä kehosoittimia. Konsertissa yleisöllä oli käytössään ainoastaan kehosoittimet.

Kuunteleminen on kaiken toiminnan lähtökohta ja oppimisen perusedellytys. Nykypäivänä on ääniärsykeitä kaikkialla ympärillämme ja tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös kuuntelukasvatukseen varhaisiän musiikinopetuksessa. Kuunteleminen harjoittaa keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta sekä lisää ja herkistää mielikuvitusta. Kuunteleminen lisää musiikin vastaanottokykyä sekä musiikkiin liittyvien kokemusten edistämistä ja laajentamista. Musiikillisesta näkökulmasta tarkemmin katsoen kuunteluvalmiuksien lisääminen kehittää lapsen rytmi-, melodia-, sointiväri-, harmonia- ja muototajua sekä kykyä havaita äänen voimakkuuden vaihteluita. (Hongisto - Åberg ym.1998, 90-91.)

Niin musiikkituokioissa kuin konsertissakin pidin huolen, että jokainen osa alkoi aina hiljaisuudesta. Tällä konstilla ”asennettiin korvat kuunteluasentoon” ja maksimoitiin ohjeiden ymmärtäminen. Vaikka musiikkituokio ja konsertti sisälsivät pääosin tekemistä ja osallistumista, oli kummassakin mukana vähintään yksi pelkkä kuuntelukappale. Näitä kuuntelukappaleita elävöitin kuvilla ja pehmoeläimillä, jotka auttoivat lapsia kes-

kittymään kuunneltavaan kappaleeseen. Nämä apukonstit olivat tärkeitä jo sen vuoksi, että lasten ikäjakauma oli suuri.

Kaikilla työtavoilla voidaan ilmentää kaikkia musiikin peruselementtejä ja kehittää lasta näiden omaksumisessa ja hallinnassa. Musiikinopetuksen peruselementeiksi nousevat äänen ominaisuudet: voima, kesto, taso ja väri. Varhaisiän musiikinopetuksen sisältö koostuu dynamiikan, sointiväriin, rytmin, melodian, harmonian ja muodon alkeiden opettamisesta. (Hongisto - Åberg, ym.1998, 22-35.)

Osaa peruselementeistä käytin tietoisemmin musiikkituokioissa ja konsertissa. Näin lyhyessä ajassa niihin paneutuminen oli kuitenkin hyvin pinnallista. Koin helpoimmaksi ja toimivimmaksi toteuttaa näkyvämmän voiman ja tempon vaihtelut tässä projektissani. Nämä elementit tulivatkin hyvin usein esiin eri kohdissa tuokiota ja konserttia, niin liikkuen, laulaen kuin soittaenkin. Perusteluina tälle valinnalleni oli lasten suuri ikäjakauma ja olettamani elementtien tuttuus ennestään. Musiikin muotorakenteet tulivat esille muun muassa piirileikissä ”Harmaa hiiri tanssi” ja tutti/soolo laulussa ”Pikkuiset kultakalat.” Nämä tulivat esille korostetummin, toki lähes kaikki musiikin peruselementit piiloutuivat musiikkiin varsinkin konsertissa.

4.3 Taideintegraatio ja tarinallisuus musiikkikasvatuksessa

Projektini sisälsi useita taiteen aloja. Musiikkikasvatuksessa kokeminen ja tekeminen kulkevat rinnakkain. Taidemuotojen yhdistäminen tekee opetuksesta monipuolisempaa, luo elämyksellisyyttä ja näin auttaa esimerkiksi musiikillisten tavoitteiden saavuttamisessa. Lapset pääsevät ilmaisemaan itseään ja oppimaan uusia asioita heille luontevalla ja hausalla tavalla. Varhaisiän musiikkikasvatuksessa taideintegraatio on hyvin luonnollista toteuttaa. Näen, että taideintegraatio on niin luonnollinen osa varhaisiän musiikkikasvatusta, ettei sitä tule usein edes ajatelleeksi irrallisena lisäyksenä opetuksessa. Taideintegraatiolla tarkoitetaan kahden tai useamman taidemuodon yhdistämistä tietoisesti toisiinsa (Ruokonen & Rusanen 2009,12).

Taiteiden yhdistäminen rikastuttaa lapsen musiikillista kokemista ja antaa lapselle monipuolisen elämyksen. Lapsen omat mielikuvat, elämykset ja unelmat vaikuttavat vahvasti itseilmaisuun ja taiteiden elämyksellisyyteen. (Ruokonen 2001, 123.) Musiikillisten tavoitteiden opetteluissa, esimerkiksi käsiteparin staccato – legato -käsittelemisessä taideintegraation voisi toteuttaa vaikka liikkuen (hyppien - keinuen) soittaen (terävästi

kapuloilla – pehmeästi triangelilla). Tämän jälkeen sitä voisi työstää esimerkiksi maalausten ja laulaen.

Ympäristön tulisi mahdollistaa ja ohjata tiedon muotojen integraatioon. Tynjälä korostaa, miten lapsen kehittyminen edellyttää eri tiedon muotojen integroitumista. Olisi siis ensiarvoisen tärkeää kytkeä toisiinsa erilaisia tiedon muotoja. (Huhtinen - Hildén 2012, 234. Tynjälä 2007, 33.) Mielestäni musisointi ja taideintegraatio olisivat tätä parhaimmillaan.

Lapsen maailmassa taidemuotojen välillä ei ole rajoja. Lapsi voi keksiä runon tai sadun pihalta löytyneestä kivistä, tehdä siitä laulun ja liittää siihen tanssin. Hän voi ottaa mukaan kaulahuivinsa ja soittaa kivillä musiikkia. Sen jälkeen hän voi maalata syntyneiden mielikuvien pohjalta taulun jne. Kaikkea tätä lapsi voi tehdä myös yhtä aikaa. Jokaisessa prosessin kohdassa voi tehdä aivan jotakin muuta. (Münster - Mäkeläinen 2009, 10.)

Olisi hienoa, että lapsille annettaisiin mahdollisuus tehdä tätä kaikkea, eikä yksikään aikuinen tai hallintotaho olisi este sille. Aikuisten suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta sekä eri ammattiryhmien voimavarojen yhdistäminen olisi varmasti korvaamaton keino antaa lapsille mahdollisuus käyttää ehtymätöntä luovuuttaan ja taitojaan. Eija Bouras toteaa Lapsemme - lehdessä (2005), että liiallinen aikuislähtöinen, suunniteltu ohjelma voi tukehduttaa lasten omaa mielikuvitusta.

Seuraavaksi selvennän hieman tarinoiden ja tarinoinnin merkitystä lapsen kehityksessä, sillä tässäkin työssäni käytän tarinoita hyvin vahvasti musiikin yhteydessä. Noin kahden vuoden ikäisenä lapsi alkaa intohimoisesti kuulla tarinoita. Tarinoiden kautta lapset pystyvät ymmärtämään ja tutkimaan sosiaalista maailmaa. (Dunn 1988, 144-148.) Kuulemalla kertomuksia lapsi voi eläytyä moniin sellaisiin tapahtumasarjoihin, joissa hän ei itse ole osallisena. Tätä kautta hän saa käsityksen erilaisiin tilanteisiin liittyvistä kulttuurisista odotuksista, säännöistä ja arvoituksista sekä oppii ymmärtämään toisten ihmisten tunteita, uskomuksia ja aikomuksia. Tarinoilla on keskeinen osa saatettaessa lasta kulttuurinsa jäseneksi. Lapset saavat kuulla kaikenlaisia tarinoita ollessaan muiden kanssa vuorovaikutuksessa päivittäin. Tarinat ja musiikki ovat lapsille ikään kuin ”kesyttäjiä” elämässä. Tarinoilla voidaan lisätä tapahtumien ymmärrettävyyttä lasten elämässä. Samaistumalla tarinoiden henkilöihin lapsi oppii käsittelemään omia tunteitaan. Jo hyvin varhain lapset itse oppivat käyttämään tarinankerrontaa sosiaalisiin päämääriin. He oppivat huomaamaan, kuinka tarinan avulla voi vangita tois-

ten huomion tai hakea läheisyyttä toisiin. Tarinan avulla he jäsentävät omaa paikkaansa sosiaalisessa ympäristössä. Lapsi käyttää tarinan kerrontaa myös oman kokemuksensa jäsentämiseen. Tarinoiden avulla lapsi tuo tapahtumat, tunteet ja uskomukset yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja linkittää asiat toisiinsa syinä ja seurauksina. (Hänninen 2000, 45.) Lapsen oma tarinointi on myös osa minuuden kehitystä. Tarinoiden avulla on myös helpompi hahmottaa aikaperspektiiviä: menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta.

Tarinan, musiikin ja muun taiteen yhdistämisessä yhdistyvät monet kertomisen keinot, kuten esimerkiksi musiikilliset, kielelliset ja kuvalliset keinot. Tarinointi ja musisointi on sosiaalista vuorovaikutusta, jossa yksilön tarinat, sekä fiktiiviset että todelliset, ovat vallitsevan kulttuurin vaikuttamia ja kulttuurin tuottamia. (Hänninen 2000, 14-15.) Elämä on taideteos, joka koostuu kokemuksista ja niiden jakamisesta. Tällainen taideteos olisi ihanteellista tuoda esille musisoinnin keinoin.

Sadutus ja tarinasäveltäminen ovat melko uusia, koko ajan enenevässä määrin käytettyjä työtapoja niin varhaiskasvatuksessa kuin varhaisiän musiikkikasvatuksessakin. Ne ovat erityisesti lapsen kuuntelua ja osallisuutta korostavia työvälineitä, vuorovaikutustapahtumia. Tämä kertoo mielestäni siitä, kuinka tärkeänä pidetään lasten osallistumista, osallistamista ja itseilmaisua ja kuinka siihen panostetaan lisääntyneesti. (ks. Luku 4.1.4) Näen musiikkikasvatuksella ja sadutuksella olevan samoja tavoitteita, mahdollisuuksia ja hyötyjä. Lapset rohkaistuvat tulemaan esille ja ilmaisemaan itseään.

Projektissani käytin opetukselleni tyypillisesti mielikuvia ja tarinoita. Niiden avulla sain lapset nopeasti mukaan yhteisiin toimintoihin. Lasten oli helppo samaistua esimerkiksi hiiriperheeseen ja tämän kautta antautua minun ohjattavakseni. Vaikka minä ja lapset olimme toisillemme uusia tuttavuuksia, ei se ollut hidaste yhdessä toimimiselle. Tarinat ja musiikki yhdessä toivat meidät heti lähelle toisiamme. Ne todellakin toimivat ”kesyttäjinä”.

Piirros (ks. Liite 3), jonka annoin jokaiselle päiväkodille on myös yhdenlainen linkittäjä minun ja lasten välillä. Piirros tuo tapahtumat lasten mieliin ja sen avulla on helppo keskustella tapahtumasta. Siitä voi myös löytää ja keksiä tarinoita ja lauluja. Kuvan avulla tarinointi ja musisointi auttavat lapsia myös jäsentämään kokemuksia musiikkituokiosta ja konsertista.

Niin musiikkituokioihin kuin konserttiinkin olin tehnyt valmiin tarinan, jota käytin. Lapset saivat itse osallistua tarinan kulkuun arvaamalla ja keksimällä mitähän seuraavaksi tapahtuu. Muun muassa mitähän puuroa se hiiriäiti lapsilleen keittää tai minne se hiiriperhe lähtee retkelle?

4.4 Osallistaminen

Osallistaminen, osallistuminen ja lapsilähtöisyys ovat termejä, jotka liittyvät vahvasti projektiin. Tämän projektini aikana pääasiassa osallistan, mutta ihanteellista olisi, mikäli tällainen toiminta voitaisiin tulevaisuudessa rakentaa termin ”osallistuminen” pohjalta. Ennen kuin heijastan näitä termejä omaan projektiin, selvennän mitä ne tarkoittavat. Lapsilähtöisyys on näkökulma kasvatukseen. Siinä lapselle annetaan mahdollisuus tulla esille juuri sellaisena kuin on, sellaisella taitotasolla kuin hän sillä hetkellä on. Hän saa olla pääosassa kaikkine ominaisuuksineen, tapoineen ja kiinnostuksen kohteineen. Lapsilähtöinen kasvatus on sallimista, hyväksymistä, mutta myös auttamista ja ohjaamista. Lapsi on tavalla tai toisella lähtökohta, siinä kiteytyy lapsilähtöisyyden ydin. Lapsi ei ole vain objekti, tiedon vastaanottaja, vaan subjekti, oman toimintansa säätelijä ja ohjaaja. Lapsilähtöisyyden taustalla vaikuttavan konstruktivistisen oppimisteorian mukaan lapsen kokemuksilla, ajatuksilla ja aiemmalla tietämyksellä on hyvin suuri merkitys uuden oppimisessa. (Hiissa 2010, 6.) On siis tärkeää, että lapsen omatoimisuudelle ja aktiivisuudelle annetaan riittävästi tilaa.

Usein sekoitetaan termit osallistuminen ja osallistaminen. Kummallakin tarkoitetaan lapsilähtöistä toimintatapaa, lasten mielipiteiden kuulemistä ja edellytysten tarjoamista hyvälle vuorovaikutukselle. Osallistaminen on ylhäältä alaspäin tapahtuvaa, kun taas osallistuminen tapahtuu alhaalta ylöspäin. Ymmärrän, että osallistuminen on vahvemmin lapsilähtöistä ja siinä lapset saavat olla mukana toteutuksessa. Osallistaminen taas on ennemminkin ”aktivoimista” (Poikola 2010.) Lapsen osallisuus ei tarkoita vastuun siirtämistä lapselle silloin, kun se ei ole hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaista, vaan hänen kokemustensa ja näkemystensä kuulemistä. (Ruokonen 2009, 11.)

Aikuisten olisi hetkeksi hyvä pysähtyä ja kuunnella mitä lapsilla on sanottavaa. Olisi tärkeää antaa tilaa ja arvostusta lasten aloitteille. Kuunteleminen voisi laajentaa meidän aikuisten perinteisiä, lapsuutta määritteleviä käsityksiä. On tärkeää kiinnittää huomio lasten osallisuuteen jo varhaislapsuudessa. Parhaimmassa tapauksessa lasten

osallistuminen lisää eri sukupolvien ja lasten välistä yhteistyötä. Meidän tulisi kasvattaa sukupolvea, joka osaa, uskaltaa ja haluaa vaikuttaa asioihin. (Kiili 2006, 205-206.)

Lapsen itsetunto on yksi avaintekijöistä lasten osallistumista pohdittaessa. Lapsen täytyy kyetä luottamaan siihen, että hän tulee kuulluksi ja että häneen suhtaudutaan hyväksyvästi ja myönteisesti. Sen lisäksi, että musiikin avulla voi käydä läpi ja kehittää lapsen henkilökohtaisia tunteita ja taitoja, on musiikki apuna myös ryhmän sisäisissä vuorovaikutusharjoitteissa. Aikuinen voi toimia parhaimpana esimerkkinä siitä, että yhdessä tekeminen ja mukana oleminen on hauskaa ja innostavaa. Osallistavalla toiminnalla voidaan saavuttaa aktiivinen, oppiva ilmapiiri, jolloin ryhmän jäsenet oppivat arvostamaan toistensa panosta. (Chydenius & Hänninen 2010, 12.)

Yksi tärkeimmistä lähtökohdista projektia suunnitellessani oli, että osallistamista tapahtuisi mahdollisimman paljon. Pyrin löytämään erilaisia tapoja osallistaa lapset jokaisessa projektini vaiheessa. En pyrkinyt niinkään lapsilähtöisyyteen tässä projektissani, sillä aikaa oli hyvin vähän lapsilähtöisen toiminnan suunnitteluun ja varsinkin sen toteutukseen. Sen sijaan osallistaminen, mikä voidaan vahvasti liittää termiin lapsilähtöisyys, oli tavoittelemani asia. Näen, että tavoitteeni innostaa musisointiin ja musiikin käytön lisäämiseen ja mahdollistamiseen lasten arjessa, on hyvä aloittaa osallistamalla lapset musiikkikasvatuksen keinoin. Lasten innostuneisuus ja projektini myötä luotu toimintamalli voivat herättää päättäjiä pohtimaan musiikin merkitystä ja sen moninaisia mahdollisuuksia lasten elämässä.

Kaikki työtavat, taideintegraatio ja aito vuorovaikutus olivat monipuolisen ja aktiivisen osallistamisen avaintekijöitä. Osallistaminen musiikin ja taiteen keinoin tarjoaa mielestäni uudenlaisia mahdollisuuksia aikuisille ottaa lapset mukaan yhteisiin toimiin muutenkin kuin lapsen roolissa, esimerkiksi toisten lasten tai opettajien ohjaajana ja tukena, mikä on luottamuksen osoitus. Tämä puolestaan tukee esimerkiksi lapsen itsetunnon kehitystä sekä kasvattaa lapsia muun muassa vastuullisuuteen ja asioiden hoitoon. Sillä, että asetin mahdollisimman alhaisen kynnyksen toimintaan osallistumiseen, loin osallistamisen onnistumiselle parhaat mahdolliset edellytykset. Näitä ”kynnyksen laskevia” -asioita olivat muun muassa vierailut päiväkodeissa ja mukaansa tempaavat musiikkituokiot, jotka samalla mahtuvat lapsen kokemusmaailmaan.

5 Toimintaympäristön kuvaus

Toteutin projektini Kajaanissa, Kainuun pääkaupungissa. Kainuulaisena olen ylpeä kulttuuritarjonnastamme ja monimuotoisesta kulttuuriosaamisesta alueellamme. Paikkakunnalta löytyy paljon innostusta ja tahtoa tehdä hyvää musiikilla ja muilla taiteen aloilla. Kulttuurielämässä ja taiteen tekemisessä on uutta nostetta. Taiteellisia ja poikkitaiteellisia kokeiluja, uusia tekemisen tapoja, yhteistuotantoja ammattilaisten ja harrastajien kesken syntyy kaiken aikaa. Täällä uskalletaan rikkoa rajoja ja kokeilla uutta.

Moni sanoo ymmärtävänsä musiikin ja taiteen yhteyden hyvinvointiin ja elämänlaadun ylläpitämiseen. Toteutuuko tämä kuitenkaan käytännössä? Onko musiikki kaikkien halukkaiden saatavilla? Onko kaikkien halukkaiden mahdollista nauttia musiikin tuomasta ilosta? Tässä luvussa selvennän toimintaympäristöäni. Aluksi esitän lyhyesti valtakunnalliset linjaukset lastenkulttuurin osalta ja sen jälkeen Kajaanin kaupungin oman kulttuuristrategian lähivuosille. Luvun lopussa kerron hieman sekä Kajaanin että projektiini osallistuvien päiväkotien musiikkitarjonnasta.

Koen, että projektini on ajankohtainen. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että kaikkien lasten oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin tuetaan vahvistamalla lastenkulttuurin asemaa ja toimintaedellytyksiä. Työni on yhdenlainen käytännön esimerkki siitä, kuinka tämä tavoite voitaisiin saavuttaa. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012 - 2015 tukee myös lasten ja nuorten tasavertaista osallistumista kulttuuritoimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa edistää lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua kulttuuriin ja sen tekemiseen mm. laatimalla tavoitteita tukevan lastenkulttuuripoliittisen ohjelman. Vuosille 2013-2017 ajoittuvan lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on muun muassa lisätä lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia kulttuuripalveluihin sekä tiivistää eri toimijoiden yhteistyötä.

Kehittämisohjelmaan on tavoitteeksi kirjattu lasten ja nuorten tasavertaisten kulttuuriolosuhteiden mahdollisuuksien lisääminen sekä kulttuurikompetenssista huolehtiminen mm. taide- ja kulttuuriperintökasvatusta lisäämällä. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma)

Kehittämishojelman strategisina tavoitteina on muun muassa, että lapset kasvavat aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kansalaisiksi, että lapset voivat osallistua tasavertaisesti kulttuuri- ja liikunta- sekä vapaa-ajan toimintaan. Tärkeitä tavoitteita ovat myös tasavertaiset mahdollisuudet korkeatasoiseen koulutukseen lähtökohdista riippumatta sekä ennaltaehkäisevä toiminta hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämiseen. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma)

5.1 Taiteen voimaa Kainuussa

Kainuussa on tehty kulttuuri- ja taidealalla laadukasta työtä, niin ammattiryhmien yhteistyöllä kuin harrastelijaporukoilla. Kainuussa on tällä hetkellä kaksi musiikkiopistoa; Kainuun musiikkiopisto ja Kuhmon musiikkiopisto. Kuhmon musiikkiopiston alaisuudessa on Sotkamon toimipiste. Muut Kainuun kunnat kuuluvat Kainuun musiikkiopistolle, jonka pääpaikka on Kajaani. Kummassakaan musiikkiopistossa ei tällä hetkellä ole pätevää musiikkileikkikoulun opettajaa. Musiikkiopistojen lisäksi Kainuussa on myös ammatillisen peruskoulun kulttuurialan koulutus. Myös puitteet ovat erinomaiset taiteesta nauttimiseen. Pienempien paikkojen lisäksi sekä Kajaanissa Kaukametsän sali että Kuhmossa Kuhmo - Talo tarjoavat upeat puitteet sekä paikallisille, että muualta saapuville taiteen kohtaamiseen.

Tulevaisuus näyttää kuitenkin hyvin epävarmalta. Maamme taloudellinen tilanne ja sitä mahdollisesti parantavat leikkaukset ja supistukset ovat koskettaneet ja tulevat kosketamaan rankasti Kainuuta heikentäen myös alueen kulttuuritarjontaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on esittänyt suurimmat koulutuksen leikkauksensa juuri kulttuurialaan Kainuussa. Suomen Puolustusvoimat on leikkauksillaan päättänyt lopettaa Kainuun sotilassoittokunnan eikä Kainuussa ole enää Oulun yliopiston alaista opettajan- ja varhaiskasvatuksen koulutusta.

Näistä synkistä uutisista huolimatta täällä halutaan tehdä paljon hyvää musiikilla ja muilla taiteen aloilla. Siitä todisteena ovat muun muassa paikallislehdet (Kainuun Sanomat, Koti Kajaani, Kotiseutu Plus ym. paikallislehdet.), joiden sivuilla on päivästä toiseen uutisia, kiitoksia, mainoksia ja kritisointia taiteesta ja paikallisesta taiteen tekemisestä.

Lähivuosina on toteutettu muutamia projekteja, joiden tavoitteena on ollut muun muassa rakentaa kulttuuriohjelmaa ja työllistää eri kulttuurialan osaajia, (mm. Etnika Kainuu

Ry:n projekti Kulttuuria, ole hyvä ja Kulttuuriosuuskunta Vimma.) Yksittäisillä projekteilla on ollut lähtökohtana muun muassa voimaantuminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja kotouttaminen. On perustettu yhdistyksiä ja osuuskuntia kulttuuripalvelujen ja taiteen ympärille. Projektien toimintakertomuksia ja tuloksia tarkastellessa tulee selvästi ilmi, kuinka tärkeänä ja innostavana taide- ja kulttuuriprojektit nähdään. Ensisijaisesti kuitenkin koen, että projektit jäävät usein yksittäisiksi, vaikkakin ovat innostavia.

Syksyllä 2012 luodun Kajaanin kaupungin kulttuuristrategian tavoitteena on selkeyttää kajaanilaisen kulttuuritoiminnan merkitys osana kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä, alueen vetovoimaisuuden edistämistä, alueen osaamisen kehittämistä sekä matkailun ja paikallisen yritystoiminnan edistämistä. Vastuutahoina tavoitteiden toteutumiselle ovat kulttuurilaitokset, varhaiskasvatus, perusopetus sekä kansalais- ja musiikkiopisto. Kajaanin kulttuuristrategian mukaan kulttuurin lukutaidon vahvistaminen lasten ja nuorten keskuudessa on hyvin ajankohtaista ja näen työni olevan yksi esimerkki kulttuurin lukutaidon vahvistamisesta.

5.2 Musiikkia päiväkodeissa

Projektissani mukana olleet päiväkodit kertoivat käyttävänsä musiikkia työssään vähän joka päivä. Pääasiassa musiikin käyttö painottui liikuntahetkiin ja musiikkituokioihin. Lastenmusiikki oli yleisintä soitettua musiikkia ja jotkut käyttivät toisinaan klassista musiikkia päiväuniaikaan. Kaikki kuitenkin kertoivat yksimielisesti varsinkin klassisen musiikin käytön olevan hyvin vähäistä, myös uudempi lasten musiikki oli vierasta hyvin monelle ja siksi jäi vähäiselle käytölle päiväkodeissa. Ajan puute ja muu työ veivät aikaa asiaan paneutumisesta ja suunnittelusta, mikä on hyvin ymmärrettävää ja realistista. Muun muassa suunnitteluajan puuttuminen ja tiukka henkilöstötilanne muodostuvat usein ongelmaksi musiikin käyttämiseen enenevissä määrin.

Hyvin harvasta päiväkodista löytyi soittotaitoista aikuista. Kokemukseni mukaan musiikkitoiminta ei projektiin osallistuneissa päiväkodeissa ollut suunnitelmallista. On kuitenkin huomioitava, että joissain ryhmissä musiikkitoiminta saattoi olla hyvinkin monipuolista, jos talosta löytyi yksikin musisoinnista enemmän kiinnostunut aikuinen. Mielestäni ei kuitenkaan voida käyttää termiä musiikkikasvatus päiväkotien musisoinnista puhuttaessa. Enemminkin musiikkitoiminta olisi oikeampi termi kuvaamaan päiväkotien musisointia, sillä varhaisiän musiikkikasvatus on suunnitelmallista, asteittain tavoitteisiin etenevää ja sitä ohjaa koulutettu varhaisiän musiikinopettaja.

Marraskuun lopussa 2012 Kajaanin varhaiskasvatuksen piirissä oli lapsia yhteensä 2259. Päivähoidossa olevien osuus 0-6 -vuotiasta kajaanilaisista lapsista on noin 70 %. Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien määrä on 320. Vähän reilut puolet päivähoitohenkilökunnasta on 50 - 63 -vuotiaita. Tämän hetkinen päivähoitohenkilöstö koostuu sosionomeista, lähihoitajista, lastentarhanopettajista ja kasvatustieteiden maistereista.

Lastentarhan opettajien koulutus loppui Kajaanista muutama vuosi sitten. Koulutuksen päättyminen alkaa näkyä jo nyt työntekijäpulana. Vielä tähän mennessä kaikki avoinna olleet varhaiskasvatuksen työpaikat on saatu pääosin täytetyksi, määrääjäksi. Kainuussa on kuitenkin huutava pula ammattitaitoisista pedagogeista varsinkin tulevaisuudessa.

Tammikuussa 2013 alkoi Kajaanissa lastentarhaopettajien koulutus monimuoto-opiskeluna. Järjestelyistä vastaa Aikopa eli Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut, joka on osa Kajaanin yliopistokeskusta. Koulutuksen maksajina ovat Kainuun Ely-keskus, Kajaanin kaupunki, Sotkamo, Kuhmo ja Oulun yliopisto. Koulutus kestää pari vuotta ja alempi korkeakoulututkinto pätevöittää lastentarhanopettajaksi.

6 Toiminnan kuvaus

Tässä luvussa kerron toteuttamastani projektistani tarkemmin. Alussa esittelen projektin yhteistyötahot. Sen jälkeen kuvailen, kuinka toteutin projektin käytännössä ja elävöitän kertomaani kuvilla. Halusin toteuttaa projektini mahdollisimman laajasti Kajaanin varhaiskasvatuksen piirissä, sillä halusin mahdollisimman monen lapsen ja lapsen kanssa työskentelevän saavan innostavia kokemuksia osallistavasta taidekasvatuksesta. Projektini on yhdenlainen esimerkki siitä, miten musiikkikasvatusta voidaan toteuttaa ja kuinka monenlaisia mahdollisuuksia varhaisiän musiikkikasvatus voi tarjota. Aktiivomalla kohderyhmäni mukaan musisointiin pyrin saavuttamaan työni tavoitteet.

Tavoitteenani on luoda ja toteuttaa osallistava musiikki- ja taide-elämys alle kouluikäisille lapsille. Sen avulla haluan antaa musiikillisia työkaluja varhaiskasvatuksen henkilökunnalle ja näin innostaa heitä musiikin käytön lisäämiseen lasten kasvatuksessa. Pidemmän aikavälin tavoitteena voidaan pitää musiikkikasvatuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittämistä; haluan innostaa ja vakuuttaa sidosryhmiäni niin, että musisoinnin mahdollisuus ja musiikkikasvatus olisivat tasavertaisesti tarjolla kaikille alle kouluikäisille lapsille.

6.1 Yhteistyötahot ja projektin rakentaminen

Kajaanin varhaiskasvatuksen piiri ja Kainuun Sotilassoittokunta olivat projektini tärkeimmät ja suurimmat yhteistyötahot. Nämä kaksi tahoa olivat olleet yhteistyössä keskenään jo aikaisemmin. Vuodesta 1997 Sotilassoittokunta on järjestänyt Sotilaskodissa vappukonsertin lapsille. Idea konsertista oli alun perin lähtenyt Irene Nummiselta, päiväkotia Vanamon lastentarhanopettajalta. Päiväkodit olivat ehdottaneet soittokunnalle lauluja ja soittokunta oli itse rakentanut konsertin näiden toiveiden pohjalta. Ensimmäisinä vuosina yhteistyöhön kuului ainoastaan kolme päiväkotia, Vanamo, Karuselli ja Nakertaja. Vuosien myötä yhteistyö muokkautui niin, että useamman päiväkodin oli mahdollista osallistua Sotilaskodissa järjestettävään konserttiin. Vuodesta 2011 konsertti on pidetty Kaukametsän salissa. Tällöin kaikki Kajaanin varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat lapset ovat saaneet kutsun konserttiin. Vuoden 2011 jälkeen konsertin järjestäminen on hoitunut varhaiskasvatuksen yhteyshenkilön kautta, sitä ennen järjestelyt hoiti kukin päiväkoti vuorollaan. Tänä vuonna yhteyshenkilö oli Kirsti Huotari, jonka kanssa hoidin konserttiin ja musiikkituokioihin liittyvät asiat päiväkotien kanssa. Vaikka en ollut päiväkoteihin itse yhteydessä juuri muutoin kuin musiikkihetkien tiimoilta,

koin että olin jatkuvassa vuoropuhelussa heidän kanssaan, sillä yhteyshenkilöni Kirsti Huotari oli mitä mainioin, asiansa osaava ja tunnollinen. Sotilassoittokunnan kanssa toimin suoraan, yhteyshenkilönä soittokunnan johtaja Ari Tamminen.

Minulle yhteistyö tämän kokonaisuuden kanssa oli ensimmäinen. Jonkin verran yhteistyötä helpotti yhteistyötahojen aikaisempi yhteistyö. Muun muassa monelle päiväkodille oli jo ennestään tuttua konserttipaikalle saapuminen ja muut konserttipaikalle kulkemiseen liittyvät seikat. Muuten työnjako ja toimintasuunnitelmat luotiin alusta lähtien ja minulla oli päävastuu projektista kokonaisuudessaan. Tällä kertaa lapset osallistettiin konsertissa, myös yhteistyö päiväkoteihin oli tiiviimpää kuin aiempina vuosina.

Projektini käynnistyi kuin salaa. Muiden töiden yhteydessä olin tekemisissä soittokunnan kanssa ja keskustelustamme sekä leikkimielisistä ideoista alkoi pääni sisällä syntyä ajatus konsertista lapsille, mikä loistavasti voitaisiin linkittää jo aikaisemmin ajatuksissani olleeseen yhteistyön kehittämiseen musiikkiopiston ja varhaiskasvatuksen välillä. Pääasiallinen yhteistyö eri tahojen kanssa alkoi vasta, kun olin saanut realiteetit selville. Kuulostelin muutamilta tuntemiltani lastentarhanopettajilta, kokisivatko he mielenkiintoisena ja mahdollisena musisoinnin yhdessä. Kun he olivat heti innoissaan yhteistyöstä, otin yhteyttä varhaiskasvatuksen johtajaan alueellamme ja esitin ideani, joka oli jo siinä vaiheessa muokkautunut minulle melko selväksi. Halusin toteuttaa elämyksellisen, osallistavan, innostavan ja ennen kaikkea hyvää mieltä levittävän konsertin ja tarjota sen mahdollisimman monelle lapselle yhtä aikaa.

Kartoitin aluksi käytännön resurssit mahdollisimman laajasti ja loin raamit projektini toteuttamiselle. Kaikkien osapuolten kustannukset pyrin minimoimaan. Sotilassoittokunnan kohderyhmään kuuluvat lapset ja nuoret, joten heidän palkkaansa ei tarvinnut laskea varoja erikseen. Salivuokra ja ääni- ja valomiesten kustannukset menivät varhaiskasvatukselle. Heillä on vuodessa tietty määrä varoja käytettävänäään kulttuuritoimintaan ja retkiin, onnekseni projektini tuomat kustannukset mahtuivat niihin. Bussikuljetukset, niin soittokunnan kuin varhaiskasvatuksenkin, kukin hoiti omilla tahoillaan. Koin toimivaksi ja helpommaksi edetä projektini organisoinnin kanssa vasta, kun pohjatyö oli tehty. Kun konserttipäivämäärä lyötiin lukkoon, alkoivat kaikki palaset loksahdella kohdilleen. Tämän jälkeen tehtävät ja vastuualueet oli helppo jakaa. Kaikki saivat alusta asti tietää tarkasti oman osuutensa ja velvollisuutensa projektin onnistumiseksi. Eri alan ammattilaiset toivat huiman panoksen omalta osaltaan. Tämä helpotti selkeästi projektin johtamista ja projekti eteni tasaisesti ilman suurempia ongelmia, vaikkakin

aikataulu, varsinkin loppusuoralla, oli hyvin tiukka. Pohjatyön tekemisessä korostuivat vahvasti vuorovaikutukselliset taidot. Huomasin löytäväni itseni tuottajan roolista. Projektin eteneminen hoitui aikataulussaan hyvien kontaktien ansiosta ja kaikkien työryhmien aktiivisen panoksen myötä. Viestiminen tapahtui lähinnä sähköpostitse ja puhelimella sekä harjoitusten yhteydessä olevissa tapaamisissa ja palaverissa. Yhteistyö kunkin tahon kanssa sujui hienosti, enkä koe että missään vaiheessa olisi tullut suurempia ongelmia eteen. Mitä pidemmälle projekti eteni, sitä tärkeämmäksi tavoitteeksi sen toteutumisen onnistuminen nousi myös yhteistyötahoille.

6.2 Musiikkituokiot päiväkodeissa

Projektiin osallistuvia päiväkoteja oli kaikkiaan 17, eikä ajan puutteen vuoksi ollut mahdollista pitää musiikkituokioita jokaisessa päiväkodissa. Arvonnalla valitsimme seitsemän päiväkotia jotka saivat musiikkituokion. Halusin myös muiden päiväkotien saavan mahdollisuuden päästä osalliseksi konserttijärjestelyissä. Niille päiväkodeille, joita arpoinni ei suositunut, annoin myös mahdollisuuden osallistumiseen ennakoon. Lapset piirsivät ja maalasivat konsertin teemaan liittyviä kuvia, jotka skannattiin ja heijastettiin konsertin aikana seinälle. Näin sain taas yhden taiteen alan, kuvataiteen, integroitua projektiini ja tällä tavoin elävöitettyä musiikkia entisestään. Kaikille konserttiin kutsutuille päiväkodeille lähetin kutsukirjeen, joka sisälsi myös tiedon konsertissa kuultavasta musiikista, joten he voivat halutessaan käyttää sitä toiminnassaan jo odottaessaan konserttia, omalla tavallaan (ks. Liite 2).

Musiikkituokiot päiväkodeissa antoivat ennakkomaistaisia konsertista, näin sain lapset ja päiväkodin henkilökunnan mukaan monimuotoisemmin projektiini. Konsertti ei jäänyt vain yhden päivän retkeksi ja yhdeksi irralliseksi tapahtumaksi, vaan alustavalla musiikkituokiolla pyrin herättämään kiinnostuksen tulevaa konserttia kohtaan. Alustavat musiikkituokiot myös antoivat minulle suuntaa ja ideoita hioa konsertti sopivaksi juuri tälle kohdeyleisölle. Musiikkituokiot myös lisäsivät mahdollisuuksia osallistua päiväkoiteja useammassa kohtaa projektia. Musiikkituokioiden avulla sain monimuotoisemmin toteutettua osallistettavuutta ja yleisötyötä.

Valituissa seitsemässä päiväkodissa pidin noin 40 minuutin mittaisen musiikkihetken kaikille päiväkodin lapsille yhtä aikaa. Ohjaajat ja opettajat saivat itse koota konsertin "ennakkomaistiaisiin" osallistuvan ryhmän, mikäli koko päiväkodin porukka ei mahtuisi musiikkituokioon yhtä aikaa. Musiikkituokioissa oli hyvin eri-ikäisiä lapsia ja ryhmät oli-

vat suuria. Tämä asetti omat haasteensa, päätin kuitenkin, että se on vain rikkaus, ei hankaluus. Mikäli aikaa olisi ollut enemmän, olisin mielelläni käynyt jokaisessa päiväkodissa ennen varsinaista musiikkihetkeä.

Musiikkituokioiden toteutus vaati moniulotteista suunnittelua ja pientä kyselyä päiväkodeilta etukäteen. Selvitin muun muassa, miten suuri joukko tuokioon osallistuu, millainen tila on käytössä ja löytyykö rytmikapuloita. Käytössä olevien tilojen tarkistus, puitteet, varusteet ja tekniset tarvikkeet tarkistin sähköpostikyselyllä päiväkodeilta (ks. Liite 1). Näin sain etukäteen tietooni tilojen ja tekniikan mahdolliset rajoitteet. Tällä pyrin minimoimaan mahdolliset ikävät yllätykset. Tämän lisäksi menin hyvissä ajoin paikalle samana päivänä ja suunnitelmani oli joustava, joten se oli muokattavissa tilanteen mukaan.

Musiikkituokioiden suunnittelun aloitin rakentamalla kaikkiin konsertissa kuultaviin kapaleisiin oman toteutustavan. Jo suunnitteluvaiheessa otin huomioon päiväkotien erilaisuuden. Tein vaihtoehtoisia toimintoja lauluille ja tarinani oli muunneltavissa tilanteen mukaan. Pyrin siihen, että jokainen lapsi voisi osallistua jokaiseen musiikkihetken toimintaan omalla tietotaitotavallaan yhtä aikaa toisten kanssa. Siksi musiikkituokio sisälsi monen tasoista toimintaa ja työtapaa. Sisällytin musiikkituokioon niin soittoa, laulua, liikuntaa, loruilua kuin kuunteluakin. Rakensin Saint - Saënsin teoksen *Eläinten karnevaali* osista ja valitsemistani lastenlauluista sellaisen tarinallisen kokonaisuuden, jota oli helppo varioida erilaisten päiväkotiryhmien kesken ja toteuttaa mahdollisimman monella eri tavalla. Keskeinen musiikillinen sisältö muodostui musiikin eri elementeistä; rytmi, muoto, harmonia, melodia, dynamiikka ja sointiväri. Musiikkituokioiden toimintatavat pohjautuvat musiikkikasvatukseen ja lapsen kehityksen teoreettiselle viitekehykselle, joista kerroin luvussa 4.

Tietoisesti jätin pois musiikkituokioista omassa opetuksessani käyttämäni soittimet. Halusin, että tuokio olisi toteutettu niin, että soittotaidon puute tai puuttuvat musiikilliset valmiudet eivät olisi esteenä musiikista nauttimiseen ja sen käyttämiseen. Käytössäni oli siis ainoastaan cd-soitin ja päiväkodista löytyvät rytmisoittimet. Painotin tuokion alussa, että tämä oli tietoinen valintani ja että innostuksella sekä cd-soittimellakin saa jo ihmeitä aikaan, päiväkodin henkilökunnan niin halutessa. Tarvitsemani pehmoeläimet kuljetin itse mukani.

Jokaisessa päiväkodissa oli liikuntasali, jossa musiikkituokio pidettiin. Sali oli todella hyvä paikka musisoinnille ja sinne mahtui kerralla koko päiväkotia. Istuimme lattialla eikä tuoleja tarvittu. Jokaisessa päiväkodissa osallistuivat kaikki sinä päivänä hoidossa olleet lapset musiikkituokioihin. Yhteen tuokioon osallistui keskimäärin noin 40 iältään 1-6-vuotiasta lasta. Kahdessa paikassa lapsia oli lähes sata. Musiikkituokiot alkoivat aina kello 9.30. Tämä aika oli päiväkodeille kaikista aktiivisin ja mieluisin aika. Pidin siis yhden musiikkituokion päivässä, vaikka se teetti itselleni paljon työtä muun muassa matkojen suhteen. Halusin kuitenkin, että ainakin ajallisesti kaikki on mahdollisimman ongelmaton lapsille. Osa päiväkodeista ennätti käydä ulkoilemassakin ennen tuokion alkua. Musiikkituokion ajankohta ei siis millään tavoin poikennut päiväkotien normaalisesta päiväaikataulusta.

Lasten, käytössä olevien tilojen ja varusteiden lisäksi myös päiväkodin henkilökunta oli tärkeä huomioitava asia musiikkituokioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Halusin kohdata heidät arvostavalla asenteella ja välittää tunteen, että arvostan heidän laajaa osaamistaan ja kokemustaan. Sen vuoksi ennen kuin varsinainen musiikkituokio alkoi, pidin henkilökunnalle minuutin mittaisen täsmäpuheen projektistani. Kerroin miten mu-projektini linkittyy konserttiin, mitä teen, miksi ja miten. Näin muistutin henkilökuntaa mahdollisuudesta seurata musiikkituokiota ammatillisesta näkökulmasta. Näin myös varmistin, että kaikki, jota ennakotiedote ei syystä tai toisesta olisi tavoittanut, olivat mukana.

Uusien laulujen, leikkien ja toimintatapojen lisäksi musiikkituokiot antoivat päiväkodeille konkreettisen merkin lähestyvistä konsertista. Tuokion lopuksi annoin päiväkodille kiitokseksi piirtämäni kuvan (ks. Liite 3), josta oli löydettävissä kaikki musiikkituokion ja konsertin laulut ja lorut kuvina. Pyysin heitä asettamaan kuvan sellaiseen paikkaan, josta jokainen sen näkisi. Kuvan tarkoituksena oli muistuttaa kaikkia yhteisestä musiikkituokiosta ja tulevasta konsertista. Pyysin lapsia keksimään kuvasta myös muita tuttuja tai vaikka aivan omia lauluja. Päiväkodeille jäi tieto konsertissa kuultavista sävellyksistä, joten halutessaan he voivat käyttää niitä odottaessaan varsinaista konserttia. Minä sain musiikkituokioista varmuutta suunnittelemaani konserttiin ja uusia näkökulmia konsertin toteuttamiseen juuri tälle kohderyhmälle. Seuraavaksi kuvailen pitämäni musiikkituokion:

1. **TERVEHDYS:** Aluksi rakensimme ”Mumuka - kiikarit” (mukavamusiikkikaveri-kiikarit) ja kerroimme toisillemme omat nimemme.

Sen jälkeen oli vuorossa viimeisten unihiekkujen ja aamuärrimurrien karkoitus seuraavalla tavalla.

2. **VERRYTTELYTANSSI:** *Elefantti tanssi:* laiskasti venyttellen ja ripsakasti tanssien ja pyristellen

”Näin olimme sukeltaneet salaa musiikkimaahan, musiikin vietäväksi.” Kun kaikki olivat ”heränneet” kerroimme toisillemme, minkä ikäisiä olemme ja teimme sormilla muutamia laskutehtäviä, mitkä alustivat seuraavaan lauluun.

3. LAULULEIKKI: *Viisi Varista*: lauloimme yhdessä ilman säestystä ja yhdistimme siihen sormileikin.

Tämän jälkeen katsoimme taas Mumuka - kiikareilla, minne ne varikset oikein lensivät. Kiikareilla näimme sammakon, joka kertoi, ettei ollut vielä syönyt aamiaista. Nyt Sammakko tahtoi näyttää, kuinka se pitkällä kielellään nappailee herkkuruokaansa, karpäsiä musiikin tahtiin:

4. KUUNTELU: *Eläinten Karnevaali osio 8 "Pitkäkorvaisia ihmisiä"*.

Tämän jälkeen autoimme sammakkoa saalistamaan seuraavalla laululla:

5. LAULU: Ämmää "...sanoi pieni sievä sammakko ja nappasi kärpäsen."

Sammakon vatsa saatiin aivan täyteen ja se pyysi päästä ruokalevölle kuuntelemaan lintujen laulua. Nousimme seisomaan ja räpyttelimme erilaisilla siivillä:

6. LEIKKILORU/KUUNTELU: Eläinten Karnevaali osio 10 "Lintutalo"

7. LIKUNTALEIKKI: Siipileikki: Leikittiin sanojen mukaan vapaasti tilassa.

Niin sammakko nukahti lintujen lauluun ja siirsin sen kassiin takaisin. Kassista hyppäsi lattialle hiiri. Hiiren perhe oli piilossa kuunnellut uusia ääniä ja kaunista musiikkia eivätkä ollut uskaltanut ulos. Nyt kassi kävi kuitenkin liian ahtaaksi ja Hiiri-äiti hyppäsi selvittämään tilannetta. Hiiri-

äiti kertoi, ettei heidän perheensä ole syönyt vielä aamiaista ja muutama lapsi vuorollaan tuli valmistamaan aamiaisen hiiriperheelle seuraavan lorun tahtiin:

8. LORU: *"Hiiri äiti hääää, häntä.....
Maista,... aamiaista.
Maistaa vähän itsekkin, antaa.
Ja loput ....Mutta missä... on?
Hyppää...hyppää...ja...on!"*

Kun hiiriperhe oli syönyt, lähtivät he päivän puuhiin. He pukivat vaatteet yllensä -harmaat totta kai. Ja reput selkään. Teimme ison piirin, sitten lauloimme ja leikimme sanojen mukaan.

9. PIIRITANSSI: *Harmaa hiiri tanssi*

Pian tuli aika loppusoiton ja kysyin löytyisikö esikoululaisia. He saivat tulla soittamaan loppusoi-
ton rytmikapuloilla ja muut ottivat räpyläläpsyttimet (kädet) ja säestivät niillä.

10. SOITTO: *Eläinten Karnevaali osio 12 ”Fossiilit”*. Soitimme rytmiä hip-si hap-si hii-
ri lap-si ja välillä pyöritimme kapuloita ympäri.

11. LOPETUS: Vilkutukset ja hyvän päivän toivotukset.

6.3 Konserttijärjestelyt

Konsertti järjestettiin siis Kajaanissa, Kaukametsän salissa, koska päiväkodit itsessään ovat hyvin ahtaita vieraila soittokunnan kanssa. Näin myös useampi päiväkotiki pääsi nauttimaan konsertista yhtä aikaa. Järjestimme kolme konserttia, sillä saliin ei mahtunut kerrallaan kuin 500 henkeä. Osallistujia, lapsia ja aikuisia oli yhteensä noin 1500. Kaikki kolme konserttia järjestimme aamupäivällä, se on aktiivisin aika päiväkotien kannalta. Konsertti oli kestoltaan noin 40 minuuttia. Ensimmäinen konsertti oli kello 8.45, toinen kello 9.45 ja kolmas kello 10.45. Viimeinen ilmoittautuminen konserttiin oli 8.2.2013. Ilmoittautumiset, kyyditykset ja muut käytännön järjestelyt päiväkotien kanssa hoiti varhaiskasvatuksen piirin yhteyshenkilöni Kirsti Huotari.

Ilmoittautumisia tuli odotetusti ja kaksi ensimmäistä konserttia olivat aivan täynnä. Viimeinen konsertti oli melko myöhäinen lasten ja päiväkotien päivärytmin kannalta, joten siihen ei ilmoittautunut kuin viisi päiväkotia. Viimeiseen konserttiin jäi tyhjiä paikkoja ja rekrytoimme salin täyteen. Kutsuin konserttiin omia vieraitani, tuttavallapsiperheitä, musiikkiopiston henkilökuntaa sekä varhaiskasvatuksen väkeä muista Kainuun kunnista. Myös osa Kajaanin leikkikerhoista sai kutsun. Näin kolmas konsertti toimi myös varhaisiän musiikkikasvatuksen mainoksena useammalle eri taholle.

Halusin rakentaa konsertista myös visuaalisesti näyttävän, joten päiväkotien tekemät piirrokset ja askartelut elävöittivät konsertissa kuultavaa musiikkia. Myös tanssia ja draamaa halusin konserttiini, joten Arto Petjala, ystäväni ja tanssinopettaja lähti mukaan tuomaan oman lisänsä konserttiin. Teatterin pukuväestöstä sain lainaan tanssissa tarvittavat roolivaatteet, variksen ja elefantin asut. Konsertissa osallistin yleisön mahdollisimman monipuolisesti käyttämällä mahdollisuuksien mukaan kaikkia työtapoja. (ks. luku 4.1) Jo konserttisalin istumapaikat olivat tietysti rajoittava tekijä, joten sekin vaati omat rajoitteensa muun muassa liikkumiselle. Seuraavaksi kuvailen itse konsertin sisältöä;

"Hyvä yleisö, konsertti alkaa! Suurien ablodien saattamana lavalle saapuu Kainuun sotilassoittokunta, solistinaan Johanna ja Te Hyvä Yleisö!"

1. LAULULEIKKI: *Viisi varista; suomalainen kansanlaulu*

Numeron lopussa Varis tanssi lavalle ja voivotteli kun hän oli jäänyt yksin.

Sitten tuumaili hetken ja päätti lähteä ulkomaille.

2. LIIKUNTALEIKKI: *Siipileikki; säv.san. Soili Perkiö*

(Lapset nousivat seisomaan omalla paikallaan.)

Varis lähti pakkaamaan ja poistui lavalta. Alkoi kuulua kuorsausta ja pääsimme kurkistamaan Variksen uneen. Unessa Varis lensi merien yli lämpimään maahan, missä oli paljon ystäviä.....

3. KUUNTELU: *Joutsen; Saint -Saëns, Eläinten karnevaali osio 13*

(Numeron aikana heijastettiin lasten piirtämiä kaloja seinälle.)

Näin variksen unimatka ulkomaille alkoi. Meren yltä näki paljon erilaisia meren eläviä ja näkyipä siellä myös parvi kultakaloja.

4. LALULEIKKI: *Pikkuiset kultakalat*

5. KUUNTELU: *Pitkäkorvaisia ihmisiä*; Saint -Saëns, *Eläinten karnevaali* osio 8 (Numeron aikana heijastettiin karpäsparven kuva seinälle.)

6. LAULULEIKKI: *Ämmää*; ruotsalainen kansanlaulu
(Seinälle heijastettiin sammakon kuva.)

7. KUUNTELU JA KEHOSOITTIMET: *Fossiilit*; Saint-Saëns, *Eläinten karnevaali* osio 12
(Numeron aikana heijastettiin lasten piirtämiä hiiriä seinälle.)

8. LIIKUNTA- JA LAULULEIKKI: *Harmaa Hiiritanssi*; säv.san Soili Perkiö

9. LORU: *Hiiri äiti hääää*; alkuperäinen trad.

10. KUUNTELU: *Lintutalo*; Sait-Saëns, *Eläinten karnevaali* osio 10

(Numeron aikana heijastettiin lasten piirtämiä lintuja seinälle.)

Unen lopussa Varis lensi korkealle puun latvaan, mutta sitten puu alkoi huojua, vapista, tutista ja täristä.....Mitä kummaa tapahtuu?....

11. LORU / KUUNTELU: *Norsutanssi*; säv.san. Alho,Perkiö

Numeron aikana elefantti saapuu tanssien lavalle..

12. KUUNTELU / JUMPPA: *Elefanti*; Sait-Saëns, *Eläinten karnevaali osio 5*

(Numeron aikana elefanti jumppaa ja yleisö osallistuu jumppatuokioon matkimalla elefantin liikkeitä. Elefanti poistuu lavalta.)

Varis herää säikähtäen ja saapuu lavalle. Lauletaan yhdessä vilkutuslaulu ja tanssitaan lopputanssi seuraavan numeron tahdissa.

13. LOPPUSOITTO: *Leijona*; Saint-Saëns, *Eläinten karnevaali* osio 1

(Numeron aikana piirtämäni konsertin teemakuva heijastettiin seinälle.)

Kiitos, vilkutukset ja hyvän päivän toivotukset Solfa-nimillä So-Mi-Do.

Konsertti oli päättynyt. Kaikki jatkoivat päivän muihin puuhiin....

7 Tulokset

Tässä luvussa analysoin projektini onnistumista verraten sitä asettamiini tavoitteisiin. Sainko luotua toimivan ja innostavan kokonaisuuden musiikkituokioista ja konsertista? Onnistuinko antamaan päiväkodin henkilökunnalle eväitä rikastuttamaan päiväkotien musiikkihetkiä? Sainko kohderyhmäni innostumaan musisoinnista? Onnistuinko projektillani kertomaan musiikkikasvatuksen monista mahdollisuuksista ja sen tärkeydestä? Keräämäni aineisto, joka koostuu päiväkirjamerkinnoista (pk), musiikkituokioita edeltävästä kyselystä, valokuva- ja videotallioinneista sekä päiväkodeilta sähköpostilla saaduista lasten (spl) ja aikuisten (spa) kommenteista, on analysointini perusta.

Lasten maailmaan heittäytyminen ja lasten osallisuuden mahdollistaminen olivat projektini tärkeimpiä lähtökohtia. Nämä olivat ne polut, jotka valitsin tavoitellessani innostuksen lisäämistä musiikkikasvatusta kohtaan. Onnistuin siinä mielestäni mahdollisimman hyvin. Suuret ryhmät ja suhteellisen lyhyet yhteiset ajat olivat hallitsevia rajoitteita toimintaa suunnitellessani ja toteuttaessani. Myös lasten suuri ikäjakauma oli otettava tarkkaan huomioon jo heti suunnitteluvaiheessa. Onnistuin kuitenkin luomaan toimivan ja mukaansa tempaavan kokonaisuuden, eivätkä nämä ennalta pelkäämäni asiat osoittautuneet ongelmaksi missään kohtaa. Nuoremmat ottivat mielellään mallia isommista ja isommille oli tärkeää olla esimerkkinä pienemmille.

Innostuneisuuden pystyin aistimaan suoraan lasten välittömistä eleistä ja katseista – innokkaasta osallistumisesta musiikkituokioissa ja konsertissa sekä niistä keräämistäni päiväkirjamerkinnoista. Lasten ja aikuisten kommenteista musiikkituokioiden yhteydessä sekä päiväkotien keräämistä mielteistä konsertin jälkeen huomaa selvästi, kuinka nämä yhteiset musiikkihetket ovat olleet mieluisia. Henkilökunnan kanssa vaihdetut mietteet ja pienet juttutuokiot päiväkotikäyntieni yhteydessä antoivat minulle varmuuden projektini tärkeydestä ja onnistumisesta. Nämä olivat mielestäni kaikkein tärkeimmät ja arvokkaimmat palautteet, mitä voin saada. Tunnereaktioita huomioin myös videotallenteiden kautta. Suoran palautteen lisäksi keskustelin yhteyshenkilön kanssa tiiviisti koko projektini ajan ja kaiken toiminnan jälkeen. Päiväkodeilla oli myös tiedossa sähköpostiosoitteeni ja puhelinnumeroni, joten heillä oli halutessaan mahdollisuus raportoida suoraan minulle siitä, millaiseksi he olivat toiminnan kokeneet. Osa päiväkoideista pyysi suoraan musiikkituokion jälkeen tai sähköpostitse tulemaan päiväkotiin uudelleen. Myös tämä kertoo tyytyväisyydestä ja innostuneisuuden lisääntymisestä musisointia kohtaan.

Kaikki projektissa mukana olleet jäsenet kokivat, että projekti oli kiinnostava ja sen kohderyhmä ja tavoitteet erittäin tärkeitä. Kaikki yhteistyötahot olivat alusta asti hyvin innostuneesti mukana ja motivoituneita tekemään yhdessä onnistuneen kokonaisuuden. Projekti eteni mielestäni hyvässä hengessä ja vuorovaikutus eri tahojen kanssa oli pääpiirteittäin mutkatonta ja avointa. Onnistunut yhteistyö antoi meille kaikille osapuolille mahdollisuuden uudenlaisen toiminnan kokeilemiseen ja oman perustoimintamme avartamiseen. Uudenlaisen näkökulman saaminen omaan työhön oli monien päiväkodin henkilökuntaan kuuluvan mielestä kiinnostava ja kiitoksien arvoinen. Monet aikuiset myös kertoivat kokeneensa musiikkituokioiden antavan iloa ja energiaa omaan elämään, ei vain pelkästään ammatillisessa mielessä.

Otettaessa uudet haasteet vastaan luotiin niin minulle musiikkipedagogina kuin päiväkodin henkilökunnallekin mahdollisuus laajentaa ja kehittää omaa osaamistaan. Sähköpostiviesteillä päiväkodit kertoivat saaneensa arvokkaita eväitä musiikin käytön lisäämiseen toiminnassaan. Monipuoliset, niin uudet kuin unohdetutkin musiikilliset työtavat olivat kuulemma ilahduttava lisä päiväkotien arkeen. Myös uudet laulut ja lorut oli otettu heti käyttöön monessa päiväkodissa. Päiväkotien henkilökunta myös ehdotti työpajojen ja koulutuspäivien järjestämistä musiikkikasvatuksen ympärille ja siihen painotuen. Tämä olikin yksi salainen ajatukseni projektia käynnistellessäni. Keväälle ja syksyille 2013 on jo sovittu yhdessä Kajaanin Aikopa - koulutuksen kanssa musiikin täyten koulutuspäivä lasten kanssa työskenteleville.

Kaiken kaikkiaan projekti koettiin positiivisena ja avartavana ja yhteistyötahot kertoivat jatkossa mielellään panostavansa vastaavanlaisen toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Kaikki yhteistyötahot myös ilmaisivat tyytyväisyytensä projektin toimivuuteen ja toivoivat yhteistyön jatkuvan myös tulevaisuudessa. Toki täysin tämänkaltaisena yhteistyö ei voi jatkua, sillä tämä oli viimeinen vuosi, kun paikallinen sotilassoittokunta on käytettävissä.

Näen, että sain projektini myötä luotua uusia kontakteja sekä varhaiskasvatukseen että musiikin ammattilaisiin. Toimillani pystyin näyttämään oman tietotaitoni ammattini kannalta tärkeälle kohderyhmälle. Keskustelut sekä soittokunnan johtajan että varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa osoittivat, että tämänkaltaiselle yhteistyölle olisi jatkossakin kysyntää ja tarvetta. Tämä loi upean pohjan yhteistyön jatkamiselle ja laajentamiselle tulevaisuudessa entistä syvällisemmin.

Projekti kokonaisuudessaan herätteli yhdistämään taiteen eri muotoja ja peloitta tarjoamaan ja käyttämään musiikkia suuremmassa määrin lasten arjessa. Musiikkituokiot ja konsertti antoivat tärkeitä ja uudenlaisia taide-elämyksiä sekä lapsille että aikuisille. Onnistuin mielestäni hienosti yhdistämään taiteen eri muotoja ja käyttämään niitä luontevasti projektini jokaisessa vaiheessa. Kaikki käyttämäni taiteen alat ja musiikkikasvatuksen työtavat tukivat toisiaan ja yhdessä loivat mieleenpainuvan, monipuolisen ja ymmärrettävän kokonaisuuden. Tässä päiväkodin henkilökunnan kommentteja, jotka tukevat näitä huomioita:

“Oli paljon iloa, sekä hyväntuulista ja taitavaa musisointia. Siitä tarttui paljon omaan työhön.” (spa)

”Tästä sai kivoja ideoita joulu- ja kevätjuhlien järjestämiseen.” (pka)

“Aikuisten kesken ihastelimme, kuinka taitavasti otit yleisön mukaan esitykseen.” (spa)

“Esitys oli sopiva kaikin puolin, kesto, sisältö ja muut “ (pka)

”Nyt ei niin huoleta se kevätjuhla ja iltapäivän liikuntakin menee näillä muutamilla jutuilla ku meillä on se levyki tuolla kaapissa.” (pka)

pka = päiväkirjamerkintä aikuisten kommentti

spa = sähköpostilla saatu aikuisten kommentti

Mielestäni projektini linkittyi hienosti musiikkikasvatuksen arvoihin ja päiväkodin toimintaperiaatteisiin sekä omiin pedagogisiin taitoihini ja taiteilijuuteeni. Koen, että projektia eteenpäin kuljettanut hyvä tahto tehdä musiikilla hyvää, antaa iloa ja elämyksiä ovat meille kaikille projektin osapuolille tärkeitä arvoja viimeistään tämän kaiken jälkeen. Musiikkikulttuurin tuominen osaksi mahdollisimman monen lapsen ja aikuisen arkea oli tärkeä lähtökohta projektin toteutumiselle. Tärkein tavoitteeni oli siis antaa iloa musisoinnilla ja innostaa lisäämään musiikkia lasten päiviin. Yhteistyö päiväkotien kanssa olisi pitänyt olla pitkäkestoisempaa, jotta itse musiikkikasvatuksen hyötyjä olisi voinut todistaa käytännössä. Pidempi yhteistyö olisi myös antanut varmasti enemmän hyötyjä päiväkodeille itse projektista. Onnistuin mielestäni kuitenkin kertomaan päiväkodin henkilökunnalle ja lapsille musiikin moninaisista mahdollisuuksista ja rohkaisemaan

heitä musiikin käyttöön omassa työssään. On ollut hienoa kuulla tämän projektin jälkeen, kuinka musisointi on lisääntynyt ja monipuolistunut entisestään monen projektissa mukana olleen päiväkodin sisällä ja kuinka musiikkikasvatuksen arvo ymmärretään myös varhaiskasvatuksen puolella.

Kokonaisuudessaan näen projektin onnistuneena mainoksena varhaiskasvatukselle ja lapsiperheille musiikin iloista, mahdollisuuksista ja musiikkikasvatuksesta. Kaiken kaikkiaan toimintaan oltiin tyytyväisiä ja projektille toivottiin jatkomahdollisuuksia. Uskon, että tästä on hyvä jatkaa yhteistyötä ja kehitellä ratkaisuja ja toimintamalleja laajemmalle yhteiselle musisoinnille.

Seuraavaksi analysoin musiikkituokioiden ja konsertin tunnelmaa ja arvioin niitä luvuissa 2 ja 3 esille tuomieni aihealueiden perusteella.

7.1 Musiikkituokiot

Musiikkituokiot päiväkodeissa menivät suunnitelmieni mukaan. Olin yllättynyt, kuinka luonnollisesti kaikki eteni. Koin, että yhteiset hetket olivat kaikkien mieleen, ainakin lopulta, ja monelle heräsi ajatuksia musisoinnista.

Lämmöllä muistelen yhtä niistä spontaaneista lausahduksista, joka yllätti lastentarhanopettajan itsensäkin; ”Oi tuo on kiva, tuo pitää muistaa” (pka). Se oli yksi tärkeimmistä palautteista mitä sain. Se tuli aivan kesken kaiken musiikkituokion käynnistyttyä, hyvin varovaisesti asiaan suhtautuneen suusta. Musiikkituokiot saivat selvästi puhetta aikaan päiväkotien sisällä. Siitä todisteena olivat musiikkituokion jälkeen kiireesti vaihdetut mietteet henkilökunnan kanssa.

Päällimmäisiksi tunteiksi musiikkituokioista jäi rauhallisuus ja ilo. Oli helppo työskennellä päiväkodeissa, vaikka ne olivatkin vieraita paikkoja minulle ennestään. Päiväkodin väki kaikinensa oli selvästi odottanut yhteistä musiikkihetkeä ja sen aisti heidän tavastaan tulla saliin sekä osallistumisestaan.

Yhdessä päiväkodissa koin kuitenkin alun hyvin levottomaksi ja kankeaksi. Huomasin, että minä vieraana ihmisenä aiheutin niin lapsille kuin aikuisille kai jonkin verran häm-

mennystä ennen kuin kaikki antautuivat musiikin vietäväksi. Sain kuitenkin tarinalla ja musiikilla kiinnitettyä lasten huomion.

Pidin myös erityisen tärkeänä henkilökunnan osallistumista tuokioon. Siinä hetkessä he, lapsille tutut aikuiset, olivat omalla osallistumisellaan tärkeimpiä esimerkkejä lapsille. Lasten oli helpompi heittäytyä, kun he näkivät aikuisten innostuksen. Henkilökunnan aktiivinen osallistuminen ja innostuminen siis rohkaisi lapsia musiikkituokion toimintoihin. Selvästi huomasin, kuinka ne aikuiset, jotka hyvin vähän tai eivät juuri lainkaan käytä musiikkia työssään olivat itsekkin aluksi hyvin varovaisesti mukana. Eräässä päiväkodissa, jossa alkulevottomuus ja kankeus pistivät silmään, oli musiikkia käytetty vähemmän, joten se lienee myös yksi syy, miksi jouduin hakemaan onnistunutta, esteetöntä vuorovaikutusta hetken aikaa. Musiikkituokion lopussa oli kuitenkin selvästi havaittavissa, kuinka ryhmä oli rauhoittunut. Lopulta sekä arat että vilkkaat lapset olivat osallistuvia ja vastaanottavaisia. Musiikki oli siis selvästi yhteyden löytämisen kannalta hyvin merkittävä tekijä. Myös tarinallisuus oli hyvin tärkeä elementti esteettömän vuorovaikutuksen syntymiselle.

Kahdessa päiväkodissa tunsin olevani henkilökunnalle melko hämmentävä tekijä. Mennessäni päiväkotiin koin henkilökunnan välttelevän minua ja tekevän totutusti omia hommiaan huomioimatta vierasta juuri ollenkaan. Lähestyin heitä kuitenkin normaaliin tapaani ja lopulta sain tietooni musiikkihetkelle varatun tilan ja tarvitsemani työvälineet. Käsini kosketeltavissa oli näiden kahden päiväkodin epäuskoisuus toimiani kohtaan. Näiltä päiväkodeilta en myöskään saanut vastauksia ennakkokyselyyni. Kuitenkin musiikkituokiot sujuivat näissä päiväkodeissa mutkattomasti ja lapset olivat valtavan hienosti mukana. Mielestäni yhteinen musiikkituokio oli lapsille mieluinen ja mukava kokemus. Lapset osallistuivat heti alusta asti aktiivisesti yhteiseen toimintaan ja onnistuin luomaan onnistuneen vuorovaikutuksen lasten ja itseni välille. Lapset jaksoivat loistavasti seurata ja osallistua. Henkilökunta oli mukana loppua kohden selvästi aktiivisemmin, mutta ”jään murtaminen” oli aikuisten suuntaan melko työlästä. Myös musiikkituokion päätyttyä minulle jäi tyhjä olo henkilökunnan suhtautumisen suhteen. Sain käydä etsimässä musiikkituokioon osallistuneen päiväkodinjohtajankin ilmoittaakseni, että olen lähdössä ja kiitollinen että sain käydä musisoimassa heidän kanssaan. Näitä päiväkoteja informoitiin täysin samalla tavalla projektistani kuin muitakin. Ne eivät myöskään olleet ensimmäisiä musiikkituokiopaikkoja, joten en näe, että esimerkiksi oma jännittyneisyyteni, olisi ollut vuorovaikutusta hidastava tekijä. Olinhan saanut kerätä kokemusta ja näkemystä jo usealta päiväkodilta näitä ennen. Ainoastaan näinä kahte-

na kertana minulle jäi sellainen tunne, että olin jotenkin ylimääräinen päiväkodin henkilöstön keskuudessa.

Huomasin musiikkituokioiden yhteydessä, kuinka erilainen suhtautuminen eri-ikäisillä ohjaajilla oli musisointiin, tai ylipäänsä uuteen asiaan ja minuun musiikkikasvattajana. Vanhemmat työntekijät olivat selvästi varovaisempia ja kyseenalaistavampia yhteistä tuokiota kohtaan.

Tässä kommentteja, jotka jäivät mieleeni päiväkotikäynneiltä:

"Eräs lastentarhanopettaja kertoi isälle, joka toi lastaan hoitoon: "...no nyt aluksi mennään tuonne saliin kun se johanna piipponen tulee pitämään jonkun musiikkikonsertin..." (pka)

"Ihanaa, on sinua ootettukin." (pka)

"Tuuthan ensi viikollakin kun meillä on se jokaviikkoinen laulelo..." (pka)

"Minkäslaisia tangoja sinä meille tänään esität." (pka)

"Se oli oikein mahottoman mukavaa." (pka)

Kahdessa päiväkodissa ihmeteltiin aluksi toivomustani, että istuttaisiin koko musiikkituokion ajan lattialla. Keskusteluja käytiin suhteellisen pitkään useiden eri henkilöiden kanssa kyseisissä paikoissa.

"Meidän lapset eivät sitten yhtään pysy paikallaan, tämä on semmonen porukka että elä ota ihteesi..." (pka)

"Meidän lapset eivät voi istua lattialla, ne ei pysy siinä ollenkaan..." (pka)

Viimein henkilökunnan jäsenet lupautuivat varovaisesti ottamaan ehdottamani riskin; "ei laiteta tuoleja ja jos tuokio on kaaos, ei anneta sen haitata - mennään sen ehdoilla." Lopputuloksena oli kylmät väreet nostattava kokemus: noin 80 lasta istui lattialla pienessä salissa ja kaikki innostuivat, kuuntelivat, osallistuivat ja elivät musiikin mukana. Kaaoksesta ei tietoaakaan!"

Lopputuloksena kaikissa päiväkodeissa oli, että lapset olivat niin innostuneesti mukana, että en olisi voinut ikinä pienimmässäkään unelmassa sellaista toivoa. Totta kai on otettava huomioon, että päivät ovat erilaisia niin meillä aikuisilla kuin lapsillakin ja lähtökohdat ovat hyvin moninaiset. Nämä seikat huomioon ottaen koen, että valtaosa lapsista innostui musisoinnista ja monelle heistä jäi siitä mukava mieli. Aistin, että projekti herätti myös monessa varhaiskasvatuksen henkilökuntaan kuuluvassa innostuksen ja ideoita musiikin käyttöön.

7.2 Konsertti

Oli mielenkiintoista huomata, kuinka eri konsertit olivat tunnelmaltaan erilaisia. Yhdessä konsertissa joutui tekemään enemmän töitä kuin toisessa saadakseen lapset mukaan. Huomasin itsestäni ja soittokunnasta, kuinka heittäytyminen onnistui paremmin kahdessa jälkimmäisessä konsertissa ja vuorovaikutus yleisön kanssa oli helpompaa, kun konsertti oli jo kertaalleen menty läpi aidon yleisön edessä.

Tutut laulut ovat kivoja ja tärkeitä, mutta eivät pääasia. Tämän huomasin muun muassa verrattaessa kolmea konserttia toisiinsa. Ensimmäiseen oli kutsuttu ne päiväkodit, joille oli pidetty musiikkituokio ja kahdessa muussa konsertissa olivat ne päiväkodit, joilla ei ollut tarkempaa tietoa konsertin sisällöstä. Ennakkotietotaito ei näiden huomioiden perusteella vaikuttanut konsertin tunnelmaan ja lasten osallistumiseen konsertissa. Tuttuutta tärkeämmäksi nousivat tarinallisuus sekä esiintyjien ja yleisön välinen vuorovaikutus. Lapset elivät tässä hetkessä ja ovat impulsiivisia osallistujia. Saavutin mielestäni aidon vuorovaikutuksen ja onnistuin osallistamaan yleisön läpi konsertin. Tähän vaikuttivat mukaansa tempaava ja helposti ymmärrettävä juoni sekä monipuoliset työtavat. Myös Variksen ja Elefantin roolihahmot olivat selvästi innostava ja mieleenpainuva lisä konsertissa. Taideintegraatio toteutui mielestäni mahdollisimman hyvin projektin joka kohdassa. Oli mielenkiintoista ja yllättävää huomata videotallenteista, miten luontevasti taiteen eri muodot olivat sulautuneet toisiinsa. Löysin sellaisiakin seikkoja, joita en ennalta ollut suunnitellut. Lirut, kuvat, tanssi, draama ja muut elementit ilmenivät useammassa kohti lopputuloksessa kuin suunnitelmissa ja harjoituksissa. Seuraavat, lapsilta heti konsertin jälkeen saadut kommentit, tukevat näitä huomiota:

"kun se lintu sanoi, että laittaa uimahousut, oli hassua"

"tuttu oli kiertäen kaartaa laulu"

"valo koko ajan vaihtui eri väriseksi"

"se oli huonoa, kun varis oli pois koko ajan"

"minusta oli aika tylsä, mutta välillä oli ihan kivaa"
"norsu juttu ja se tanssi oli hassut"
"kaikki oli kivaa, parasta norsujen tanssi"
"en tykännyt siitä, kun tuli hiki"
"kun tanssittiin, oli mukavaa"
"ei ollut mukavaa kun piti taputtaa koko ajan"
"tykkäsin esityksestä, norsusta eniten"

Nämä edelliset lasten mietteet ovat päiväkodinhenkilökunnan ylöskirjaamia heidän keskusteluistaan konsertin jälkeen ja minulle sähköpostilla lähetettyjä. (spl)

Kuten työni alussa kerroin, on aineistoni laadullinen ja tulkinnanvarainen. Aikataulu asetti omat rajoitteensa ja aineiston keruu oli rajattava. Olen tyytyväinen aineistooni ja sen laajuuteen. Tässä vaiheessa työtäni kuitenkin koen, että olisi ollut mielenkiintoista ja hyödyllistä tavata osa päiväkodin henkilökunnasta kasvotusten ja haastatella heitä projektin päätyttyä. Myös lasten henkilökohtaiset haastattelut olisivat olleet mielenkiintoisia ja varmasti työlleni eduksi.

8 Kehittämisehdotukset

Toivon, että projektini saavutuksineen ei jäisi vain yksittäiseksi menestyksekkääksi tapahtumaksi Kainuun musiikkileikkikoulutoiminnan historiassa, vaan että hanke toimisi pikemminkin lähtölaukauksena toiminnan jatkamiselle ja tavoitteelliselle kehittämisellä tulevaisuudessa. Salainen haaveeni on, että tämänkaltaisesta projektista tulisi jokavuotinen. Se tietysti edellyttää vahvaa taustavoimaa ja resursseja rahakirstun vartijoilta.

Projektini kaltainen toiminta voisi mielestäni jatkua ainakin pienimuotoisempana, sillä niinkin se olisi jo tärkeää ja rikastuttava osa varhaiskasvatustoimintaa. Yhteistyöllä musiikin monet ilot, hyödyt ja mahdollisuudet voisivat saavuttaa yhä useamman lapsen ja lapsiperheen. Näen hyvin mielenkiintoisena ja tärkeänä yhdistää oman alani osaamista ja ammattitaitoa varhaiskasvatukseen alueellamme. Musiikkipedagogina voisin esimerkiksi työpajojen muodossa muistuttaa päivähoidon henkilökunnalle musiikin merkityksestä lapsen kehityksessä ja elämässä sekä rohkaista ja opastaa heitä käyttämään musiikkia entistä rohkeammin ja monipuolisemmin työssään. Uuden yleisöyötarjonnan, kurssien ja työpajojen kehittäminen varhaiskasvatuksen ja lasten kanssa työskentelevien keskuudessa olisi mielestäni luonnollinen jatke toteuttamalleni projektille. Tällainen yhteistyö palvelisi kaikkia osapuolia maksimaalisesti. Musiikkikasvatus kaipaa arvoisensa huomion alueellamme ja sen kehittäminen ja toiminnan mahdollistaminen nykyistä useammalle lapselle on tärkeä tavoiteltava asia. Näen ammattitaitoiselle musiikkikasvatukselle olevan paikkansa ja kysyntää.

Pidemmällä ajalla projektini kaltaista toimintaa voitaisiin toteuttaa pienimmissä osissa ja lisätä joukkoon paljon muuta. Olisi ihanteellista työskennellä pienemmissä ryhmissä, pidemmällä aikavälillä. Olisi kiehtovaa edistää toimintaa niin, että musiikkihetket voisivat olla enemmän lapsilähtöisiä. Olisi mielenkiintoista rakentaa kokonaisuus, jossa lapset saisivat osallistua alusta asti konsertin suunnitteluun, järjestämiseen ja toteuttamiseen. Samoin olisi mielenkiintoista pyrkiä siihen, että lapset itse pääsisivät esiintymään. Näin osallistaisin lapset alusta asti mukaan suunnitteluun ja toteutukseen. Voisi rakentaa esimerkiksi vastaavanlaisen taideintegraatiotapahtuman: musisoinnin lisäksi lapset askartelisivat, maalaisivat, tanssisivat, voisivat itse rakentaa soittimia jne. Projekteihin olisi mahdollista yhdistää myös esimerkiksi vaikka varjoteatteria. Myös soittimiin tutustuminen voisi olla yksi osa kokonaisuutta.

Musiikkiopiston kanssa yhteistyössä voisi pitää soitinesittelyjä ja tätä kautta myös musiikkiopisto voisi markkinoida toimintaansa, musiikkileikkikoulun lisäksi myös soitinopetusta. Markkinointi, joka on vahvasti yhteydessä yleisötyön tekemiseen, on yksi tärkeimmistä keinoista saada näkyvyyttä ja sitä kautta lisätä innostusta musisointia kohtaan. Muun muassa projektini kaltaisella yleisötyöllä voidaan mielestäni lisätä musiikkileikkikoulun tunnettavuutta ja oppilasmääriä.

Kiireinen arki vaatii vastapainokseen rentouttavaa ja perheitä yhdistävää laatuaikaa. Monet kodin ulkopuolella hoidossa olevat lapset ovat pitkän päivän päivähoidossa ja on ihan ymmärrettävää, että mielenkiinnosta ja haluista huolimatta, eivät lapset eivätkä vanhemmatkaan jaksa harrastaa enää hoitopäivän jälkeen. Tämä sulkee monet perheet pois musiikkileikkikoulujen musiikinopetuksen piiristä. Näin ollen olisi ihanteellista, mikäli musiikkileikkikoulutoiminta voitaisiin yhdistää hoitopäivään. Eikö toimintaa voisi organisoida niin, että varhaiskasvatuksen piiri ostaisi musiikkiopistolta musiikkileikkikoulupalveluja? Varhaisiän musiikinopettaja voisi antaa kaikille halukkaille päiväkotilapsille laadukasta ja ammattitaitoista musiikkikasvatusta. Päiväkotiaikaan lapset ovat aktiivisimmillaan ja jaksavat keskittyä opetukseen. Uskon, että musiikkiopiston ja varhaiskasvatuksen yhteistyö auttaisi kaikkia osapuolia arjen haasteissa.

Yhteistyö ei myöskään kuormittaisi liiaksi päiväkodin työntekijöitä vaan antaisi lisämausteita perustyönkuvaan. Henkilökunta saisi apua arvokkaassa kasvatustyössään ja oppisi uutta musiikkikasvatuksesta. Varhaisiän musiikinopettaja olisi ihanteellinen lisä päiväkodin arkeen. Yhdessä saadaan enemmän aikaan. Ja kuinka paljon uusia, tuntemattomia mahdollisuuksia onkaan tällaisella yhdessä toimimisella?

Kunta ja kaupunki ovat tärkeimpiä mahdollistajia päiväkodeissa tapahtuvaan ja musiikkiopiston toteuttamaan musiikkikasvatustoimintaan. Tämän suuntaisia toimivia yhteistoiminnan malleja on jo esimerkiksi Keravalla, joten miksi siihen ei panostettaisi myös täällä Kainuussa? Suurimpana esteenä päiväkoti-musiikkileikkikoulutoiminnalle kuntien ja kaupungin puolelta nähdään usein maksullisen toiminnan eriarvoistava vaikutus ja tämän vuoksi muun muassa Espoossa harrastustoiminta on päiväkodeissa kielletty. Näkisin tässä olevan mahdollisuuksia suunnittelulle ja kehityskeskusteluille.

Kaiken kaikkiaan meidän tulisi jatkossa enemmän toimia ja puhalttaa yhteen hiileen, lumoutua ja ottaa kiinni niistä lukemattomista mahdollisuuksista, joita musiikki ja muut taideaineet sekä varhaiskasvatus yhdessä voivat meille tarjota. Tällaisen toiminnan

kehittäminen, saavuttaminen ja ylläpitäminen vaativat aikaa ja keskittymistä tavoitteisiin.

Näen musiikin harrastamisen mahdollistamisen ja lisäämisen jokaisen lapsen elämään tuovan myönteisiä vaikutuksia pidemmällä tähtäimellä. Toiminnan jatkuvuuden aikaansaaminen voisi saada huomattavia hyvinvointivaikutuksia niin täällä Kainuussa kuin muuallakin. Projektin aikana esille tulleet toimintamallit ovat sovellettavissa hyvinvointityöhön laajemminkin. Uskon vahvasti siihen, että yhteistoiminnan jatkaminen, tavalla tai toisella, olisi kullan arvoista.

9 Pohdinta

Luja tahto tehdä hyvää, antaa iloa, elämyksiä sekä taiteesta ammennettuja uusia voimavaroja ovat minulle tärkeitä arvoja. Halusin tuoda tätä kaikkea suuremmalle kohderyhmälle kuin mitä pelkästään musiikkileikkikoulussa pystyn tarjoamaan. Kulttuurin tuominen osaksi jokaisen lapsen arkea oli myös tärkeä lähtökohta projektini toteuttamiselle. Mielestäni jokainen lapsi ansaitsee mahdollisuuden musiikin ja taiteen kokemiseen omassa asuin- ja toimintaympäristössään. Halusin innostaa ja antaa kaikille mahdollisuuden nauttia musiikista yhtä aikaa, osaamistasosta ja iästä huolimatta.

Perinteinen kulttuuritarjonta jättää mielestäni valitettavasti vielä liian suuren ryhmän kulttuuritarjonnan ulkopuolelle. Sen vuoksi on tärkeää etsiä uusia ja toimivia tapoja tuoda musiikkia ja kulttuuria mahdollisimman monelle. Esimerkiksi yleisötyötä, muodossa tai toisessa, voisi kehittää lapsiperheiden ja musiikin ympärille. Mielestäni projektini kaltainen toiminta on tärkeää ja ajankohtaista varsinkin täällä Kainuussa, sillä suuret taloudelliset leikkaukset ovat horjuttaneet kovasti Kainuun kulttuurielämää. Sotilassoittokunnan lakkauttaminen vuoden 2013 aikana poraa suuren reiän Kainuun kulttuurielämään.

Tämän kaltaisia projekteja on tehty joissain paikoissa aiemminkin, mutta minulle ja alueelleni tämä oli ensimmäinen. Sain jonkun verran toimintamalleja lukemalla aikaisemmin muualla tehtyjä projekteja ja tutustumalla niihin, mutta pääosin vaihe vaiheelta täytyi luottaa omaan vaistoon ja ammattitaitoon – luoda toimivuus itse. Koin sen hyvin vapauttavana ja sain projektista oman näköiseni, vaikkakin onnistuminen oli valtavan työn takana ja välillä koin epävarmuutta. Uskoin kuitenkin suunnitelmani toimivuuteen, hyvän suunnitteluni, yhteistyötahojen ja aiemmista projekteista keräämäni tietouden vuoksi. Projektissani yhdistin pedagogin ja muusikon työstä kertynyttä tietotaitoa uudennlaiseksi kokonaisuudeksi.

Lähdin toteuttamaan projektiani ilman varsinaista aiempaa kokemusta näin laajan projektin johtamisesta. Konsertin järjestäminen ja työskentely ammattimuusikoiden sekä lasten kanssa oli tuttua jo entuudestaan, mutta päiväkotimaailma ja päiväkotihenkilökunnan kanssa yhteistyö oli aivan uutta. Samoin oli uutta mittakaava, jossa projekti toteutettiin. Kaiken kaikkiaan projekti sujui mielestäni hyvin, vaikkakin eteen tuli haastavia tilanteita. Yhteyshenkilöt eri tahoihin ja oppilaitokseni auttoivat tarvittaessa. Pidin kuitenkin päällimmäisenä mielessäni, että päävastuu on minulla ja pyrin selvittämään

tilanteet itsenäisesti. Minulle oli tärkeää osoittaa vastuullisuuteni ja ammattitaitoni alusta asti. Projektin edetessä löysin itseni yhä uudemmissa rooleista. Lähdin projektiin musiikkipedagogina ja matkan varrella sain huomata, miten paljon muuta saan oppia olemaan. Minä olin tuottaja, esiintyvä taiteilija, yhteyshenkilö ja työkaveri. Onneksi minulla oli aiemmista pienimuotoisemmista projekteistani valtavasti käytännön kokemusta ja tietoutta. Koen, että pysyin hienosti aikataulussa, vaikka työni laajuus ja monet eri yhteistyötahot toisinaan hidastivat osaltaan projektin etenemistä. Suunnitteluun, organisointiin ja toteutukseen olen tässä vaiheessa työtäni tyytyväinen, mutta mahdollisissa tulevilla projekteilla kaipaen enemmän aikaa näihin osa-alueisiin. Oli palkitsevaa huomata, kuinka kaiken vaivannäön ja suunnittelun jälkeen uudet ideat ja toimintatavat osoittautuivat toimiviksi ja käyttökelpoisiksi. Lasten ja päiväkotihenkilökunnan reaktioista ja ilmeistä aistin tällaisen toiminnan olevan tervetullutta arkeen. Antoisimmat hetket projektini aikana koin pitäessäni musiikkituokioita päiväkodeissa. Sain aidosti kohdata lapset ja nauttia heidän kanssaan musiikin iloista heille tutussa ympäristössä. Musiikki itsessään oli voimavara, työkalu, mikä osaltaan auttoi minua ja lapsia nopeasti tutustumaan toisiimme ja työskentelemään estoitta yhdessä.

Koin itselleni tärkeäksi astua ulos omista ympyröistäni ja jalkautua muiden varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien keskuuteen. Oli rikastuttavaa työskennellä päiväkotihenkilökunnan ja lasten kanssa. Mikäli vierailuni päiväkodeissa olisivat olleet pidempi kestoisia, olisin varmasti saanut päiväkodin henkilökunnalta arvokkaita oppeja lasten kanssa työskentelyyn, muun muassa ryhmänhallintaan. Yhteinen aikamme oli kuitenkin hyvin rajallinen joten konkreettisia oppeja en ennättänyt päiväkodin henkilökunnalta paljoa saada. Yhden tärkeän opin kuitenkin sain; eräs lastentarhanopettaja kertoi musiikkituokion jälkeen miten viittomakielellä näytettään numerot ja kuinka ne helposti sekoittuvat ja on syytä erottaa käyttämästäni sormileikistä laulun Viisi varista aikana. Tämän yhden kultaisen neuvon lisäksi sain valtavasti muistoja ja mieleenpainuvia kokemuksia yhteisistä hetkistä, jotka osaltaan ovat rakentamassa ammatillista osaamistani.

Projektini avulla sain antaa ammatillista osaamistani muiden tietouteen ja oppia itse lisää muilta varhaiskasvatuksen ammattilaisilta. Eniten koen saaneeni oppia projektin johtamisesta. Tämä kaikki on antanut minulle mahdollisuuden kehittää omaa ammatillista osaamistani sekä musiikkileikkikoulutoimintaa paikkakunnallani. Koen tehneeni arvokasta työtä kotiseutuni lastenkulttuurin hyväksi. Kokeilemalla jotain uutta ja erilaista osoitin muuntautumiskykyäni pedagogina ja esiintyvänä taiteilijana. Koin, että vastasin

osaltani musiikkikasvatuksen kysynnän tarpeisiin niin sille entuudestaan tutussa kuin sille tuntemattomammassakin toimintaympäristössä. Projektin myötä kävi entistä selvemmäksi, kuinka hurjan laajaa osaamista musiikkipedagogilta vaaditaan ja kuinka moniulotteinen työnkuva voikaan olla.

Luovuus ja innostus kertautuivat mitä enemmän musisoitiin yhdessä. Yhteistyön tärkeys korostui: kun omat resurssit ovat suhteellisen pieniä, on kannattavaa pyrkiä löytämään synergiaetuja muiden saman alan toimijoiden kanssa. Kuten luvussa kolme kävi selväksi, on yhteistyö tärkeää myös ammatillisen kehittymisen kannalta. Todistin ainakin itselleni, että yhteistyö ja uusi työyhteisö tarjoavat myös mahdollisuuden laajentaa omaa ammattitaitoaan ja kehittää asiantuntijuuttaan. Nyt tunnen kulkevani polkua, joka voi johdattaa asiantuntijuuteen; haastan itseni vähän väliä huomaamaan, kuinka tutkivalla ja kokeilevalla otteella saavuttaa jotain sanomattoman arvokasta. Toivon, että myös varhaiskasvatuksen monitaiturit, joiksi hyvin voisin kuvata päiväkodin henkilökuntaa, löytäisivät musiikkikasvatuksesta osa-alueita, joilla hioa ammattitaitoa ja kehittää asiantuntijuutta.

Sen lisäksi, että projektini avulla suoritin ylemmän korkeakoulututkinnon, ammattitaitoni lisääntyi ja kehittyi ja sain uusia näkökulmia ja kontakteja. Samalla toivon profiilini kotiseudullani vahvistuneen pedagogina ja avarakatseisena taiteilijana, entisen hieman rajoittuneena nähdyn profiilin sijaan. Hyvin monen silmissä olin vain tangoprinsessa, joka laulaa ainoastaan tangoja. Tämän projektin jälkeen koen pystyneeni osoittamaan, että kykenen vastaamaan tulevaisuuden muuttuviin haasteisiin varioimalla erityisosaimistani entistä moninaisimpiin tarkoituksiin.

Minä varhaisiän musiikinopettajana tunnen olevani ennemminkin taidekasvattaja kuin musiikin opettaja. Toimintaani työssäni vaikuttavat monet taiteen kautta koettavat tärkeät asiat – vuorovaikutus ja yhteinen jaettu kokemus, taiteen leikki ja taika. Näen hyvin innostavana ja kiehtovana taiteen moniulotteisuuden ja sen lukemattomat mahdollisuudet.

Kehittämisideoita ja suunnitelmia projektin eteenpäin viemiseksi syntyi opintojeni aikana paljon. Tarinallisen esityksen kehittäminen, taideintegraatio ja tapahtumien organisointi kiinnostavat minua kovasti. Aion panostaa niihin tulevaisuudessa ja suunnitelmissani on löytää niille toimivia toteutustapoja. Projektin edetessä heräsi myös idea opetuspaketin kokoamisesta ja muutama pieni laulukin sai alkunsa. Näitä kaikkia tulen

varmasti työstämään jatkossa. Myös omaa soittotaitoani ja musiikillisia valmiuksia toivon ennättäväni harjoittaa entistä enemmän lähitulevaisuudessa.

Toivon, että musiikin tuoma hyvinvointi jäisi elämään projektin vastaanottavien tahojen käytännön työssä vielä pitkälle varsinaisen projektin jälkeenkin. Tänäpä, yhtäkkiä huomasi; olen taas ymmärtänyt syvällisemmin, kuinka tärkeää, rikastuttavaa ja iloista varhaisiän musiikkikasvatus on kaikille meille. Kiitos siitä, omalle 2 -vuotiaalle tyttärelle ja tälle projektille sekä sen yhteistyötahoille. Aion musisoida lasten kanssa monilla tavoilla, tavalla tai toisella tästä eteenpäinkin. Ettette lähtis peräs?

Lähteet

Ahonen, H. 1997. Musiikki, sanaton kieli. Musiikkiterapian perusteet. Finn Lectura, Helsinki.

Airaksinen, R. 2005. Yleisötyö – Mitä se on. TAKU 3/2005, 19.

Chydenius, H. ja Hänninen, A. 2010. Musiikki kasvattaa elämään – varhaisiän musiikinopettaja päiväkodissa. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Dunn, J. (1988) The beginnings of social understanding. Oxford: Basil Blackwell.

Etnika Ry Etnika; Esittäviä taiteita palveleva toimiala Kajaanissa.

<http://etnika.nettisivu.org/tapahtumat/> luettu 5.1.2013

Helakorpi, S. 1988. Työ ja amattitaito.

<http://openetti.aokk.hamk.fi/seppoh/osaamismittarit/Tyo%20ja%20ammattitaito.pdf>

Luettu 9.3.2013.

Hiissa, T. 2010. Lapsilähtöistä kasvatusta rakentamassa: Tapaustutkimus kahdesta päiväkodista. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteidenlaitos.

Hongisto - Åberg, M., Lindeberg - Piironen, A. & Mäkinen, L. 1998. Hip, hoi Musiso! Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer - Paino.

Huhtinen - Hildén, L. 2012. Kohti sensitiivistä musiikin opettamista: Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37882/9789513947194.pdf?sequence=1> Luettu 10.8.2012

Hyvönen, L. 2008. Ammatti-identiteetin muotoutuminen uudelleenkoulutuksessa ja uudessa ammatissa. Pro - gradu tutkielma. Tampereen yliopisto.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03230.pdf> Luettu 10.10.2012.

Hänninen, V. 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Akateeminen Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

<http://uta17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/67873/951-44-5597-5.pdf?sequence=1> Luettu 19.9.2012

Kajaanin kaupunki, Kulttuuristrategia

http://www.kajaani.fi/Tiedostot/G3_tiedostot/Kulttuuri/kv13062011%20kulttuuristrategia.pdf 15.8.2012

Huottilainen, M. 2012. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Teoksessa Musiikkipedagogin käsikirja: Jordan - Kilkki, P, Kauppinen, E, Korolainen - Viitasalo E, 2012, 97-114.

Kiili, J. 2006. Lasten osallistumisen voimavarat: Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Vastapaino, Tampere.

Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma vuosille 2012-2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/lastenkulttuuri/linjaukset_ja_toiminta/?lang=fi Luettu 12.8.2012

Lindeberg - Piironen, Anne 2004: Jokaisella lapsella on oikeus myös musiikkiin. Lastentarha 1/2004,

Linnankivi, Marja, Tenkku, Liisa & Urho, Ellen.1994. Musiikin didaktiikka. Juva: WSOY.

Munter - Mäkeläinen, S. 2009. "Sisilisko leikkii Aku Ankkaa" : osallistavan musiikkikasvatusprojektin kuvaus. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Mäkinen, L. 2008: Musiikkileikkikoulu – kokonaisvaltaisen kasvun kivijalka. Keravan musiikkiopisto 30 vuotta –julkaisu. Gummerus kirjapaino Oy Jyväskylä, 57-62.

Piippo, M. 2005. Lasten toiveet ja ideat käyttöön. LAPSEMME - lehti 1/2005,

Poikola, A. 15.12.2010 Osallistaa vai mahdollistaa?
<http://www.mahdollista.fi/2010/12/15/osallistaa-vai-mahdollistaa/> Luettu 5.1.2013

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Seija Karppinen, Arja Puurula & Inkeri Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer - Paino Oy, 120-144.

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Inkeri Ruokonen, Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 22-30.

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Inkeri Ruokonen, Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 10-16.

Virtainlahti, S. 2009. Hiljaisen tietämyksen johtaminen. Talentum.

Musiikkituokion kysely

HEI ☺

MUSIIKKITUOKIOT LÄHESTYVÄT!

Tässä pieni kertaus tulevasta;

Yhteinen hetkemme siis koostuu laululeikeistä, liikunnasta, soittamisesta, kuuntelemisesta ja loruilusta.

Tuokio kestää n.40minuuttia ja kaikki halukkaat voivat osallistua, ohjaajien / opettajien kanssa. Te itse tiedätte parhaiten millainen porukka on teille sopiva.....) Suunnitelmani on monimuotoinen ja muuntelen sitä tilan, lasten/osallistujien yms. mukaan.

Tuokiot alkavat klo.9.30 ja tulen paikalle n.klo.9.00. Tässä näkyy vielä sovitut ajat

1. 21.1.2013 ma Hoijakka
2. 22.1.2013 ti Menninkäinen
3. 23.12.2013 ke Karuselli
4. 24.1.2013 to Vanamo
5. 25.1.2013 pe Pikkukettu
6. 28.1.2013 ma Mäntylä
7. 29.1.2013 ti Huuhkajavaara

Ennen tapaamistamme tarvitsisin muutaman tiedon teiltä ennakoon. Riittää kun vastaatte ihan muutamalla sanalla seuraavalla sivulla oleviin kysymyksiin! Toivottavasti ennätätte vastata kaiken kiireenne keskellä.

Tämä projektini liittyy YAMK - opintojeni päättötyöhön. Olen valtavan kiitollinen että olette mukana musisoimassa kanssani!

KIITOS, Jään odottamaan vastaustanne

Johanna ☺

1. Millainen joukko teitä on osallistumassa? Ikähaitari?
2. Millainen tila on käytössä?
3. Onko Cd-soitin käytettävissä?
4. Piano käytettävissä?
5. Rytmikapuloita / Rumpu tai muita rytmisoittimia...käytettävissä?

(Halutessanne voitte jo ennalta valita ryhmän joka mahdollisesti pääsee soittamaan rytmikapuloilla, mikäli teiltä sellaisia löytyy)

6. Kuinka paljon musiikki on teillä käytössä toiminnassanne?
7. Käytättekö klassista musiikkia työssänne? Miten?
8. Onko Saint - Saënsin teos Eläinten Karnevaali teidän päiväkodille tuttu?
9. Onko jokin näistä seuraavista kappaleista päiväkodillenne entuudestaan tuttu?

- *Viisi Varista istui aidalla.....*

- *Elefanti tanssii tömistäin, se on ihan kauhean valtava näin....*

- *Harmaa Hiiritanssi; hiirellä, hiirellä harmaa samettihattu.....*

- *Siipileikki; viutsin vaultsin, viutsin vaultsin variksen siivin....*

- *Ämmää, sanoj pieni sievä sammakko....*

- *Pikkuiset kultakalat lammessa ui...*

Ajan puutteen vuoksi en kaikkien päiväkotien kanssa ennätä käydä näitä kaikkia konsertissa kuultavia lauluja läpi 40min. tuokiossa. Tilanteen mukaan valitsen näistä sopivimmat kohdat! Mikäli jonkun suosikin tai inhokin tästä löydätte, niin kertokaa, näin saamme musiikkituokioista mahdollisimman mukavia ☺

Kirje päiväkodeille

HEI KAIKKI!

Haluan vielä itse toivottavaa teidät kaikki tervetulleiksi konserttiretkelle Kaukametsän saliin pe 22.2.2013.

Kirsti Huotarin kanssa tulette sopimaan tarkemmista ajoista ja muusta käytännön asioista konserttiin liittyen.

Te päiväkodit joille ei “ennakkomaistiaisista konsertista” -musiikkituokiota ollut mahdollista järjestää, olette yhtä lämpimästi tervetulleita nauttimaan konsertista. Osa teistä on ollut innostuneita kuvittamaan konserttia piirroksilla ja maalauksilla – Kiitos siitä!

Halutessanne voitte tutustua konsertissa kuultavaan musiikkiin ja käyttää sitä työssänne ennen konserttia. Listasin tähän konsertissa kuultavia lauluja ja musiikkia. Toivon teidän löytävän musiikista iloa ja voimaa päiviinne ja käyttävän sitä mahdollisimman monipuolisesti työssänne – lasten ja itsenne parhaaksi, tänään ja huomenna! ☺

Salainen toiveeni on, että musiikki yhdistäisi meidät! Niin, ettei konsertti jäisi vain yhdeksi yhteiseksi projektiksi, vaan voisimme jatkaa yhteistyötä ja kehittää yhteistä toimintaamme ja musisointia tulevaisuudessakin. Toivottavasti voisimme jatkossa jakaa omaa ammatillista osaamistamme ja työskennellä yhdessä.

Kiitos kaikille jo tässä vaiheessa yhteistyöstä ja innostuneesta osallistumisesta! Olette kullakin arvoisia minulle päättäessäni YAMK opintoja Helsingin Ammattikorkeakoulu Metropoliasissa.

Iloisin mieltein

Johanna Laitila ☺

musiikkipedagogi AMK /varhaisiän musiikkikasvatus

Konsertin klassinen musiikki koostuu Camille Saint-Saënsin teoksen ”**Eläinten karnevaali**” osista ja lastenlauluiksi ovat valikoituneet seuraavat kappaleet:

1. **Viisi varista** istui aidalla, silivati seilaa.....(Trad.)
2. **Harmaa Hiiritanssi** (säv.san. Soili Perkiö)
3. **Siipileikki** (säv.san Soili Perkiö)
4. **Ämmää** (ruotsalainen lastenlaulu Grodan. Minulla ei siitä valitettavasti vielä enempää tietoa – se soi vain päässäni ☺ ehkä sen joku teistä tietääkin, mutta viimeistään konsertissa ”opitte”)
5. **Elefanttitanssi** (kirjasarjasta Kuuntelun aika; Alho, Hautsalo, Perkiö,)
6. **Pikkuiset kultakalat** lammessa ui, pikkuinen kalaäiti huolestui...

Piirtämäni kuva projektistani

Piirroksista on löydettävissä kaikki musiikkituokiossa ja konsertissa olleet laulut kuvina. Kuvasta voi löytää myös muita lauluja tai keksiä itse lisää ja aivan uusia.